

Instans: Kommunstyrelsen
Tid: 2018-01-22 kl.08:30
Plats: Kommunhuset

Johnny Carlsson
Kommunstyrelsens ordförande

Emelie Cergic-Boberg
Sekreterare

Förslag på justerare: Björn Wilhelmsson (S)

Samtliga ärenden har beretts av kommunstyrelsens ordförande. I samtliga beslutsärenden föreslås kommunstyrelsen besluta i enlighet med förvaltningens/tidigare nämnds förslag till beslut om inget annat framgår av ordförandeskrivelse.

Information:

- KS = slutgiltigt beslut fattas i Kommunstyrelsen.
- KF = slutgiltigt beslut fattas i Kommunfullmäktige.
- Info = Information.
- Ett X markerar att handlingar finns bifogade i kallelsen.
- VS markerar att handlingar presenteras vid sammanträdet.

<i>KL</i>	<i>NR</i>	<i>Besluts -organ</i>	<i>Ärende</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>	<i>Föredragande/ Kommentar</i>
			Sammanträdet öppnande			Ordförande
			Upprop			Kanslichef
			Val av justerare och tid för justering			Ordförande
08.30	1	KS	Information om skatteprognos mot budget 2018-2020	KS 12/2018	X	Ekonomichef
09.00	2	KF	Revidering av attestreglemente	KS 246/2017	X	Ekonomichef
09.10	3	KF	Ansökan från Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler för köp av Ölltorp 1:16	KS 256/2017	X	Ordförande
09.20	4	KF	Svar på motion om lättillgänglig upplevelse och motion för äldre och rörelsehindrade	KS 208/2017	X	Ordförande
10.00	5	KF	Svar på motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan	KS 40/2017	X	Kommundirektör
10.20	6	KF	Svar på motion om att erbjud kommunala ställplatser till husbilsägare för att främja besöksnäringen i kommunen	KS 97/2015	X	Ordförande
10.30	7	KF	Målbild för socialförvaltningens lokaler 2027	KS 8/2018	X	Kommundirektör
10.40	8	KS	Begäran om detaljplan Hagens äldreboende, del av Herrljunga 6:3	KS 270/2017	X	Ordförande
10.50	9	KS	Förslag om byggnation av trygghetsboende i Herrljunga tätort	KS 273/2017	X	Kommundirektör
11.00	10	KS	Ansökan om bidrag för trivselaktiviteter 2017 från Herrljunga Köpmannaförening	KS 49/2017	X	Kommundirektör
11.11	11	KS	Information – avtal mellan Herrljunga kommun och Folkets park	KS 238/2017	X	Kommundirektör

<i>NR</i>	<i>Meddelandeförteckning</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>
1	Svar på remiss från Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund gällande västtågsutredningen	KS 217/2017	X
2	Beslut enligt förordningen (2016:364) om statsbidrag till kommuner för ökat bostadsbyggande	KS 138/2017	X
3	Remissvar förslag till ny zonstruktur för Västrafik	KS 2018/2017	X
4	Anteckningar avseende uppföljning samverkan kring infrastruktur- och kollektivtrafikplanering	KS 241/2016	X
5	KSAU protokoll 2018-01-08	Pärm i närarkiv	X
6	Uppföljning av samverkansavtal avseende lokalt folkhälsoarbete 2017- 2020 mellan Herrljunga kommun och södra hälso- och sjukvårdsnämnden	KS 13/2018	X
7	Cirkulär från SKL om en ny kommunallag	Postlista 2017:61	X
8	Protokoll från Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund 2018	KS 4/2018	X
9	Protokoll 65 Nossan Förvaltnings AB	KS 5/2017	X
10	Information om företagande inom kommunen	KS 191/2017	X
11	Inrättande av ny organisation av kommunstyrelsen i Herrljunga kommun	Postlista 2018:1	X

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Linda Rudenwall

Tjänsteskrivelse
2018-01-08
DNR KS 12/2018 942
Sid 1 av 4

Information skatteprognos mot budget 2018-2020

Sammanfattning

Den 21 december 2017 kom det en ny skatteprognos för den kommande treårsperioden. Skatteprognosen visar att Herrljunga kommuns budget för perioden 2018-2020 är för högt satt gällande skatteintäkter och generella statsbidrag. Skillnaden mellan budgeterade och prognostiserade skatteintäkter och generella statsbidrag för 2018 uppgår till totalt -9 798 tkr och beror framförallt på två faktorer; antalet invånare i utfall är lägre än budgeterat samt att prognosen för inkomstutjämnningen försämrats. Den negativa posten för skatteintäkter och generella statsbidrag balanseras upp något genom att kapitalkostnadernas utfall kommer att bli cirka 2 000 kr lägre än budgeterat samt att ytterligare intäkter i generella statsbidrag kommer att tillföras med cirka 300 tkr gällande ensamkommande flyktingbarn. Den totala underfinansieringen i budget för 2018 är efter avdrag för kända effekter är därmed cirka 7 500 tkr.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-01-08

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner informationen

Linda Rudenwall
Ekonomichef

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom	Nämnder och revisorer
till:	

Bakgrund

Budgetprocessen för perioden 2018-2020 startade i januari 2017. Investeringsbudget sammanställdes, information från SKL samlades in och uppräknings gjordes utifrån rekommendationer, vilket gav underlag för resultat- och balansräkning samt kommunbidragsfördelning. Förvaltningen lämnade i mars över de första utkasterna för politisk beredning och justering.

Budgeten beslutades i kommunfullmäktige i juni 2017. Budget med tillhörande verksamhetsplan beslutades i kommunfullmäktige i november 2017.

Den 21 december 2017 kom det en ny skatteprognos för den kommande treårsperioden. Vid denna tid har antal invånare den 1/11 fastställts för 2018 års skatteintäkter. Två delar i denna skatteprognos ger Herrljunga kommun negativ effekt mot budgeterade intäkter för skatter och generella statsbidrag.

- 1) Invånarantalet är i beslutad budget fastställt till totalt 9 586 personer och den 1/11 var 9 497 personer registrerade i Herrljunga kommun. Totalt har invånarantalet ökat med 9 personer mot samma period föregående år. Budgeten visar på en ökning om 98 personer, vilket är 89 personer fler än utfall. Med en schablon om 56 tkr per invånare är utfallet cirka 5 000 tkr lägre än budgeterat.
- 2) Inkomstutjämnningen är enligt skatteprognosen i december fastställt till en lägre summa än i tidigare prognoser. För Herrljunga kommun skiljer sig prognosen mellan september och december på inkomstutjämnningen på totalt -6 600 tkr. Denna post kan förklaras med två saker, den ena är att antalet invånare i Herrljunga kommun enligt utfall blev betydligt lägre än vad som tidigare prognostiserats. Den andra förklaringen är att riksprognosen som gjorts gällande total befolkning i Sverige den 1/11 var lägre satt än faktiskt utfall. Sverige ökade befolkningen totalt med fler personer än prognosen, vilket ger en lägre medelskattkraft än enligt tidigare prognoser. Kommuner som erhåller bidrag i inkomstutjämnningen kommer därför att få en lägre ersättning och kommuner som betalar avgift i systemet kommer betala en högre avgift.

Nedanstående tabell visar skillnaden mellan beslutad budget och prognos.

2018	Skatteintäkter och generella statsbidrag tkr			
	Budget	Prognos sept	Prognos dec	Differens budget mot prognos
Skatteintäkter	430 035	418 645	419 012	-11 023
Generella statsb	106 741	111 801	107 129	388
Extra flyktingpott	3 649	4 486	4 486	837
Totalt	540 425	534 932	530 627	-9 798
Invånarantal	9 586	9 606	9 497	

Ärende 1

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Linda Rudenwall

Tjänsteskrivelse
2018-01-08
DNR KS 12/2018 942
Sid 3 av 4

2019	Skatteintäkter och generella statsbidrag tkr			
	Budget	Prognos sept	Prognos dec	Differens budget mot prognos
Skatteintäkter	441 183		432 838	-8 345
Generella statsb	109 446		112 680	3 234
Extra flyktingpott	2 610		2 610	0
Totalt	553 239	0	548 128	-5 111
Invånarantal			9 593	

2020	Skatteintäkter och generella statsbidrag tkr			
	Budget	Prognos sept	Prognos dec	Differens budget mot prognos
Skatteintäkter	454 655		447 555	-7 100
Generella statsb	112 194		118 575	6 381
Extra flyktingpott	1 564		1 564	0
Totalt	568 413	0	567 694	-719
Invånarantal			9 690	

*I budgetarbetet: om ändring sker i befolkning, påförs/nedjusteras totala intäkter på raden för skatteintäkter.
Det innebär att prognos mot budget slår mer mot skatteintäkter än mot generella statsbidrag.*

Nedanstående tabell visar befolkningsutvecklingen samt SCB-prognos för den kommande tioårsperioden.

Befolkningsutveckling		Ökning/minskn
1/11 2011	9 273	-46
1/11 2012	9 267	-6
1/11 2013	9 260	-7
1/11 2014	9 365	105
1/11 2015	9 362	-3
1/11 2016	9 488	126
1/11 2017	9 497	9
1/11 2017 Budget	9 586	98
PROGNOS SCB (ny i nov 2017)		Ökning/minskn
1/12 2018	9 549	52
1/12 2019	9 598	49

Ärende 1

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Linda Rudenwall

Tjänsteskrivelse
2018-01-08
DNR KS 12/2018 942
Sid 4 av 4

1/12 2020	9 653	55
1/12 2021	9 708	55
1/12 2022	9 761	53
1/12 2023	9 810	50
1/12 2024	9 857	46
1/12 2025	9 900	44
1/12 2026	9 938	38
1/12 2027	9 973	35

Ekonomisk bedömning

I dagsläget är Herrljunga kommuns budget för 2018 underfinansierad med totalt 9 798 tkr enligt skatteprognos december 2017. Budgeten är dock för högt satt på kapitalkostnader, vilka beräknas ge ett överskott på totalt 2 000 tkr. Ytterligare medel som inte är budgeterade är extra generella bidrag för ensamkommande flyktingbarn, 300 tkr som tillfaller finanssen. Den totala ekonomiska underfinansieringen är efter avdrag för kända effekter cirka 7 500 tkr.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Linda Rudenwall

Tjänsteskrivelse
2018-01-08
DNR KS 246/2017 910
Sid 1 av 2

Revidering av attest- och utbetalningsreglemente

Sammanfattning

Gällande attestreglemente reviderades senast 2004 och nu finns behov av att uppdatera reglementet till rådande behov och verksamhet. Ny policy för attest- och utbetalning hanterar följande delar: Definitioner begrepp, roller i attestering, jäv, utbetalningsattesten, dokumentationen, särskilda regler för attestering i ekonomi- och lönesystem samt i socialtjänstens system.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-01-08

Attestreglemente, beslutad i KF §131/2004

Policy för attest- och utbetalningsreglemente enligt förslag

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige antar föreslagen policy för attest- och utbetalningsreglemente

Linda Rudenwall
Ekonomichef

Expedieras till: Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom Nämnder och revisorer
till:

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Linda Rudenwall

Tjänsteskrivelse
2018-01-08
DNR KS 246/2017 910
Sid 2 av 2

Ekonomisk bedömning

Reglementet ger kommunens tjänstepersoner tydliga riktlinjer för hur attestering och utbetalning går till, vem som är ansvarig och vad ansvaret innebär. Reglementet minimerar även risker för ekonomiska oegentligheter. Någon direkt ekonomisk påverkan finns dock inte genom att besluta om attest- och utbetalningsreglemente.

DIARIENUMMER:	xxxx
FASTSTÄLLD:	åååå-mm-dd
VERSION:	xxxx
SENAS T REVIDERAD:	åååå-mm-dd
GILTIG TILL:	åååå-mm-dd
DOKUMENTANSVAR:	funktion

Policy

Attest- och utbetalningsreglemente

Beslutsinstans, nämnd och/eller chef och vem dokumentet gäller för – förklarar man här på ett kortfattat sätt.

HERRLJUNGA KOMMUN

Våga vilja växa!

Innehåll

Inledning – omfattning	2
Definitioner.....	2
Roller	2
Mottagningsattest	2
Beslutsattest.....	2
Jäv.....	3
Betalningsattest.....	3
Attestantförteckning	3
Dokumentation av attest	3
Särskilda attestregler för transaktioner i ekonomisystemet	4
Leverantörsfakturor	4
Övriga utbetalningar	4
Bokföringsordrar	4
Internfakturor	4
Kundfakturor	4
Särskilda attestregler för transaktioner i lönesystemet	5
Jäv.....	5
Särskilda attestregler för transaktioner i socialtjänstens verksamhetssystem.....	5
Leverantörsfakturor	5
Övriga utbetalningar	5

Inledning – omfattning

Detta reglemente gäller för kommunens samtliga ekonomiska transaktioner samt transaktioner som kommunen ålagts eller åtagit sig att förvalta och/eller förmedla.

Transaktioner ska attesteras (kontrolleras) innan de utförs.

Reglementet syftar till att reglera hur verifikationer/ekonomiska händelser ska kontrolleras för att undvika eller i förekommande fall upptäcka oavsiktliga eller avsiktliga fel.

Kommunchef, kommunens förvaltningschefer samt ekonomichef tillser att bestämmelserna i detta reglemente iakttas och att tillräckliga kontroller utförs.

Definitioner

En *verifikation* avser ett underlag, av papper eller i digital/elektronisk form, som styrker en ekonomisk transaktion. Till varje ekonomisk transaktion ska det finnas en verifikation. Varje verifikation ska uppfylla krav enligt god redovisningssed.

En *attest* är en elektronisk identifikation av en person eller en namnteckning, som verifierar att en bestämd kontroll har skett utan anmärkning.

Roller

Mottagningsattest

Som mottagningsattestant ansvarar man för att:

- faktura/underlag stämmer med fullgjord levererans
- pris, rabatt och övriga villkor är riktiga och stämmer med gjord beställning

Rätt att mottagningsattestera har alla anställda och förtroendevalda i Herrljunga kommun. Med anställda jämställs i detta avseende anställda i annan kommun som genom tjänsteköpsavtal eller liknande utför uppgifter motsvarande anställds. Ingen särskild förteckning upprättas.

För att kunna utföra mottagningsattest i ekonomisystem sker registrering av behörighet för detta i systemet.

Beslutsattest

Som beslutsattestant ansvarar man för att:

- levererad vara eller tjänst är förenlig med verksamheten
- övriga utbetalningar sker i överensstämmelse med budget, plan, beslut eller direktiv för verksamheten
- hänsyn är tagen till budgeterade ramar
- verifikationen är rätt konterad och att kostnaden är bokförd på rätt period (rätt periodiserad)

- jäv inte föreligger

Rätt att beslutsattestera har den som är budgetansvarig. Ersättare till attestant får endast utföra uppdraget då ordinarie attestant är förhindrad att utföra attesten under så lång tid att olägenhet kan uppstå.

Ny attestant eller förändrad attesträttighet anmäls till ekonomiavdelningen skriftligen av överordnad chef. Delegat utsedd av kommunstyrelsen/nämnd beslutar om förändringarna av attesträtt. Beslutet lämnas till kommunstyrelse/nämnd för information.

Kommunstyrelsens ordförande och kommunchefen har rätt att beslutsattestera samtliga transaktioner.

Jäv

Det är inte tillåtet att attestera kostnader som rör en själv eller en närstående, så som exempelvis mobiltelefon, kursavgift, resa, hotell, lön mm. Detta innefattar också bolag och föreningar där den kontrollansvarige eller närstående har ägarintressen eller ingår i ledningen. Dessa transaktioner attesteras av överordnad chef.

Betalningsattest

Som betalningsattestant ansvarar man för den likvidmässiga regleringen. Betalningsattestanter är utsedda personer som antingen är anställda i servicenämnden ekonomi/personal eller inom den enhet/verksamhet som hanterar socialtjänstens verksamhetssystem.

Likvidmässig reglering kan ske på flera sätt:

1. Utbetalning via ekonomisystemet.
2. Utbetalning via socialtjänstens verksamhetssystem.
3. Utbetalning via lönesystemet.
4. Utbetalning via internetbanken. (Sker alltid två i förening. Mottagnings- och beslutsattesterat underlag skall finnas och arkiveras i pärm.)

En betalningsattestant med rätt att skicka utbetalning via system har inte behörighet att slutgodkänna nya leverantörer.

Fakturor med stora belopp granskas särskilt av betalningsattestanten senast i samband med att betalfilen skapas.

Attestantförteckning

En aktuell förteckning över utsedda besluts- och betalningsattestanter förvaras på ekonomiavdelningen samt i kommunens dokumenthanteringssystem.

Dokumentation av attest

Attest sätts i första hand elektroniskt i aktuellt system, i andra hand på papper.

Särskilda attestregler för transaktioner i ekonomisystemet

Leverantörsfakturor

Leverantörsfakturor attesteras alltid två i förening av en mottagningsattestant och en beslutsattestant. Det samma gäller för kreditfakturor.

För periodiskt återkommande fakturor utan föregående beställning kan attest ske av avtalet. Detta innebär därefter en automatiserad kontroll och attest av de enskilda fakturorna.

Övriga utbetalningar

Övriga utbetalningar attesteras alltid två i förening av en mottagningsattestant och en beslutsattestant.

Bokföringsordrar

I de fall medel flyttas mellan förvaltningar skall dessa beslutsattesteras av den verksamhetschef som belastas med kostnaden.

Bokföringsordrar vars syfte är att boka upp upplupna/förutbetalda intäkter och kostnader attesteras av controller/redovisningsansvarig/ekonomichef. Bokslutsspecifikation skall skrivas på samtliga uppbokningar och bilagor som motiverar uppbokningen skall arkiveras tillsammans med bokslutsspecifikationen.

Controller/redovisningsansvarig/ekonomichef har rätt att med bokföringsorder korrigera felaktigheter.

Löneadministratör/lönechef/personalchef har rätt att med bokföringsorder korrigera felaktigheter inom löneområdet.

Hänvisning till ursprunglig verifikation/underlag skall läggas till bokföringsordern.

När det gäller bokföringsordrar krävs det endast en attest.

Internfakturor

Internfakturor attesteras alltid två i förening av en mottagningsattestant och en beslutsattestant.

Kundfakturor

Respektive förvaltningschef har ansvar för att det inom verksamheten finns rutiner som säkerställer att faktura eller underlag för faktura och bokföring skapas så att allt som ska faktureras blir fakturerat till rätt belopp och villkor.

Kundfakturor (debet) attesteras ej.

Kreditfakturor som skapas genom beräkning i försystem attesteras ej.

Kreditfakturor som skapas manuellt attesteras av beslutsattestant.

Betalningsattestant har rätt att till kund utbetala överinbetalningar/felinbetalningar/kreditfakturor via SUS (Sparbankernas utbetalningssystem) alternativt till kontonummer som kunden skriftligen meddelat.

Särskilda attestregler för transaktioner i lönesystemet

Till grund för löneutbetalningar skall i varje enskilt fall anställningsbeslut/lönebeslut och tjänstgöringsrapport finnas. Innan tjänstgöringsrapporterna lämnas till löneassistenten skall den attesteras av överordnad chef. Om den anställda rapporterar direkt i lönesystemet skall den attesteras av överordnad chef i systemet. När chefen attesterat rapporten sker verkställighet av löneassistenten.

Före utbetalning av lön skall utanordning ifyllas och betalningsattesteras av behörig löneassistent.

Jäv

En löneassistent får ej hantera eller attestera sin egen eller närståendes lön.

Särskilda attestregler för transaktioner i socialtjänstens verksamhetssystem

Leverantörsfakturor

Leverantörsfakturor attesteras alltid två i förening av en mottagningsattestant och en beslutsattestant. Det samma gäller för kreditfakturor.

Övriga utbetalningar

Övriga utbetalningar attesteras alltid två i förening av en mottagningsattestant och en beslutsattestant.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Johnny Carlsson

Tjänsteskrivelse
2018-01-01
DNR KS 256/2017 910
Sid 1 av 2

Bevilja Stiftelsen Herrljunga industrilokaler att köpa Ölltorp 1:16

Sammanfattning

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler har inkommit med ansökan om att köpa Ölltorp 1: 16 (tidigare Talent plastics AB).

I stadgarna för Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler står angivet att ”Stiftelsen får ej utan kommunfullmäktiges medgivande igångsätta bygg- och anläggningsprojekt som överstiger en kostnad på 2 miljoner kronor”. De planerade åtgärderna kostnadsberäknas till 7,2 mnkr och rymms inom beslutad budgensram.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse daterad 2018-01-14

Tillståndsansökan från Stiftelsen Herrljunga industrilokaler daterad 2017-12-04

Förslag till beslut

Ansökan från Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler om att köpa Ölltorp 1:16 beviljas.

Johnny Carlsson
Ordförande kommunstyrelsen

Expedieras till: Kommunfullmäktige, Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler
För kännedom: Ekonomiavdelningen
till:

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Johnny Carlsson

Tjänsteskrivelse
2018-01-04
DNR KS 256/2017 910
Sid 2 av 2

Bakgrund

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler har inkommit med ansökan om att köpa Ölltorp 1: 16 (tidigare Talent plastics AB).

Byggnadens yta är ca 4600m² och ska hyrköpas av Blomdahls mekaniska AB. Beräknad kostnad 7,2 mnkr.

I stadgarna för Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler står angivet att ”Stiftelsen får ej utan kommunfullmäktiges medgivande igångsätta bygg- och anläggningsprojekt som överstiger en kostnad på 2 miljoner kronor”. De beräknade kostnaderna ryms inom beslutad budgensram.

Ekonomisk bedömning

Byggnadens yta är ca 4600m² och ska hyrköpas av Blomdahls mekaniska AB. Beräknad kostnad uppgår till 7,2 mnkr och ryms inom beslutad borgensram.

Juridisk bedömning

I stadgarna för Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler står angivet att ”Stiftelsen får ej utan kommunfullmäktiges medgivande igångsätta bygg- och anläggningsprojekt som överstiger en kostnad på 2 miljoner kronor. Kommunfullmäktige måste således besluta om att bevilja eller avslå ansökan.

Motivering av förslag till beslut

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler har som ändamål att inom Herrljunga förvärva fastigheter eller tomträtt till tomter. Förvärv av fastigheten Ölltorp 1:16 faller inom stiftelsens uppdrag. Blomdahls Mekaniska AB ges härmed möjlighet att få tillgång till mer ändamålsenliga lokaler som ger bättre möjligheter till en effektivare produktion samt gynnsammare utvecklingsmöjligheter gentemot nuvarande läge på Hudenevägen.

2017-12-04

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler
Box 31, 524 21 Herrljunga
(Org. nr. 864000-0892)
0703 313 062

Kommunfullmäktige i Herrljunga

Tillstånds ansökan!

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler avser att köpa Ölltorp 1:16 (tidigare Talent plastics AB)

Byggnadens yta är ca 4600m²

Byggnaden skall hyrköpas av Blomdahls mekaniska AB

Beräknad kostnad 7 200 000,-

Härmed ansöks enligt ovan, tillstånd att förvärva Ölltorp 1:16.
Våra stadgar säger att vi skall ha fullmäktiges tillstånd för investeringar över 2 miljoner.

Kostnaden ryms inom beslutad borgensram.

För Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler,

Bengt Ottosson, Ordförande

SN § 122

DNR SN 103/2017

Motion om lättillgänglig upplevelse och motion för äldre och rörelsehindrade

Sammanfattning

Följande nedkortade motionsförslag inkom 2017-09-29 från Bert-Åke Johansson (S):

" Undersökningar visar att motion och att besöka platser som man är bekant med lugnar den oro som många personer med demenssjukdom känner. En eldriven tandemcykel av modellen "side by side" ger personalen inom omsorgen ytterligare ett verktyg att tillgodose omsorgstagarnas behov. Den ger också en möjlighet att besöka platser på längre avstånd än en promenad ger på samma tid. Med hjälp av cykeln kan även de med rörelsebesvär komma ut och motionerna eftersom cykling belastar kroppen mindre än promenader. Eldrivningen gör också att de hårdaste belastningarna kapas. Möjligheten att komma ut och återse platser som man kommer ihåg från yngre dagar har en uppiggande och lugnande effekt på många av de personer som har demenssjukdom. Fler och fler kommuner upptäcker denna möjlighet.

För att kunna erbjuda så många som möjligt av våra omsorgstagare detta, är lämpliga platser att ha en elcykel på: Hagens demenscentrum, Herrljunga. Gäsenegården/hemtjänsten, Ljung. Hemgården/hemtjänsten, Herrljunga.

Utifrån ovanstående yrkar vi, socialdemokraterna:

- Att socialförvaltningen köper in eldrivna tandemcyklar av modell "side by side" för placering vid ovanstående platser.
- Att socialtjänsten får ta del av föregående års överskott till finansieringen"

Kommunfullmäktige beslutade att överlämna motionen till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsen överlämnade motionen till socialnämnden för beredning.

Socialförvaltningen har köpt in en tandemcykel av modell "side by side" under hösten till Hemgården. Beslutet var att börja med en cykel för att testa hur det fungerar, om det finns möjlighet att komma ut och cykla och om den uppskattas. Skulle det finnas möjlighet framöver ekonomiskt och tandemcykeln används och uppskattas kan flera cyklar köpas in.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2017-12-06

Motion inkommen 2017-09-29

Kommunfullmäktige § 112/2017-10-17

Kommunstyrelsen § 212/2017-11-20

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunfullmäktige rekommenderas att anse motionen besvarad.

MA

VH

Fortsättning § 122

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Kommunfullmäktige rekommenderas att anse motionen besvarad.

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom
till:

KS § 212

DNR KS 208/2017 739

Beredning av motion om lättillgänglig upplevelse och motion för äldre och rörelsehindrade

Sammanfattning

Följande nedkortade motionsförslag inkom 2017-09-29 från Bert-Åke Johansson (S):

".....Undersökningar visar att motion och att besöka platser som man är bekant med lugnar den oro som många personer med demenssjukdom känner. En eldriven tandemcykel av modellen "side by side" ger personalen inom omsorgen ytterligare ett verktyg att tillgodose omsorgstagarnas behov. Den ger också en möjlighet att besöka platser på längre avstånd än en promenad ger på samma tid. Med hjälp av cykeln kan även de med rörelsebesvär komma ut och motionerna eftersom cykling belastar kroppen mindre än promenader. Eldrivningen gör också att de hårdaste belastningarna kapas. Möjligheten att komma ut och återse platser som man kommer ihåg från yngre dagar har en uppiggande och lugnande effekt på många av de personer som har demenssjukdom. Fler och fler kommuner upptäcker denna möjlighet. För att kunna erbjuda så många som möjligt av våra omsorgstagare detta, är lämpliga platser att ha en elcykel på: Hagens demenscentrum, Herrljunga. Gäsenegården/hemtjänsten, Ljung. Hemgården/hemtjänsten, Herrljunga.

Utifrån ovanstående yrkar vi, socialdemokraterna:

- *Att socialförvaltningen köper in eldrivna tandemcyklar av modell "side by side" för placering vid ovanstående platser.*
- *Att socialtjänsten får ta del av föregående års överskott till finansieringen".*

Kommunfullmäktige beslutade att överlämna motionen till kommunstyrelsen för beredning.

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktige § 112/2017-10-17
Motion inkommen 2017-09-29

Förslag till beslut

Johnny Carlsson (C) föreslår att ärendet överlämna till socialnämnden för beredning.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förslaget till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Ärendet överlämna till socialnämnden för beredning.

RA

5

KF § 112

DNR KS 208/2017 739

Motion, om lättillgänglig upplevelse och motion för äldre och rörelsehindrade

Sammanfattning

Följande motion inkom 2017-09-29 från Bert-Åke Johansson (S):

"Befolkningen i Herrljunga kommun lever längre precis som i övriga Sverige. Man bor kvar i sitt hem längre och är äldre när man flyttar till ett omsorgsboende än tidigare.

Antalet personer med demenssjuk. dom ökar också med stigande ålder.

Detta ställer högre krav på både kvaliteten och mängden omsorgstimmar som varje person är i behov av. Med ökade kostnader till följd.

Ett sätt att öka kvaliteten och hjälpa de äldre att hålla sig friskare, med mindre omsorgstimmar som följd, är att erbjuda möjlighet till lättillgänglig motion och upplevelser.

Undersökningar visar att motion och att besöka platser som man är bekant med lugnar den oro som många personer med demenssjukdom känner.

En eldriven tandemcykel av modellen "side by side" ger personalen inom omsorgen ytterligare ett verktyg att tillgodose omsorgstagarnas behov. Den ger också en möjlighet att besöka platser på längre avstånd än en promenad ger på samma tid.

Med hjälp av cykeln kan även de med rörelsebesvär komma ut och motionerna eftersom cykling belastar kroppen mindre än promenader. Eldrivningen gör också att de hårdaste belastningarna kapas.

Möjligheten att komma ut och återse platser som man kommer ihåg från yngre dagar har en uppiggande och lugnande effekt på många av de personer som har demenssjukdom.

Fler och fler kommuner upptäcker denna möjlighet.

För att kunna erbjuda så många som möjligt av våra omsorgstagare detta, är lämpliga platser att ha en elcykel på: Hagens demenscentrum, Herrljunga. Gäsenegården/hemtjänsten, Ljung. Hemgården/hemtjänsten, Herrljunga".

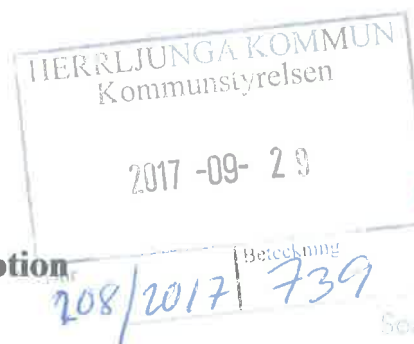
Utifrån ovanstående yrkar vi, socialdemokraterna:

- *Att socialförvaltningen köper in eldrivna tandemcyklar av modell "side by side" för placering vid ovanstående platser.*
- *Att socialtjänsten får ta del av föregående års överskott till finansieringen".*

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning.

Motion.

Lättillgänglig upplevelse och motion för äldre och rörelsehindrade.

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET I HERRLJUNGA

Befolkningen i Herrljunga kommun lever längre precis som i övriga Sverige.

Man bor kvar i sitt hem längre och är äldre när man flyttar till ett omsorgsboende än tidigare.

Antalet personer med demenssjukdom ökar också med stigande ålder.

Detta ställer högre krav på både kvalitén och mängden omsorgstimmar som varje person är i behov av. Med ökade kostnader till följd.

Ett sätt att öka kvalitén och hjälpa de äldre att hålla sig friskare, med mindre omsorgstimmar som följd, är att erbjuda möjlighet till lättillgänglig motion och upplevelser.

Undersökningar visar att motion och att besöka platser som man är bekant med lugnar den oro som många personer med demenssjukdom känner.

En eldriven tandemcykel av modellen "side by side" ger personalen inom omsorgen ytterligare ett verktyg att tillgodose omsorgstagarnas behov. Den ger också en möjlighet att besöka platser på längre avstånd än en promenad ger på samma tid.

Med hjälp av cykeln kan även de med rörelsebesvär komma ut och motionerna eftersom cykling belastar kroppen mindre än promenader. Eldrivningen gör också att de hårdaste belastningarna kapas.

Möjligheten att komma ut och återse platser som man kommer ihåg från yngre dagar har en uppiggande och lugnande effekt på många av de personer som har demenssjukdom.

Fler och fler kommuner upptäcker denna möjlighet.

För att kunna erbjuda så många som möjligt av våra omsorgstagare detta, är lämpliga platser att ha en elcykel på: Hagens demenscentrum, Herrljunga. Gäsenegården/hemtjänsten, Ljung. Hemgården/hemtjänsten, Herrljunga.

Utifrån ovanstående yrkar vi, socialdemokraterna:

- Att socialförvaltningen köper in eldrivna tandemcyklar av modell "side by side" för placering vid ovanstående platser.
- Att socialtjänsten får ta del av föregående års överskott till finansieringen.

Socialdemokraterna, Herrljunga genom Bert-Åke Johansson.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-03
DNR KS 40/2017 612
Sid 1 av 1

Ang Bildningsnämndens svar på motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan

Sammanfattning

Bildningsnämnden har svarat på motion avseende schemalagd idrott i skolan. I motionen föreslås att Herrljunga kommun ska införa daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan. I Bildningsförvaltningens tjänsteskrivelse till Bildningsnämnden beskriver förvaltningen att den anser att det utifrån skolans förändrade timplan från läsåret 2018, en utökning av idrottsundervisning om 100 timmar från 2019 och tillgången till idrottshallar i kommunen inte i dagsläget är genomförbart med daglig schemalagd idrott i skolan. Förvaltningen ställer sig dock positivt till att införa en pilotskola under läsåret 2018, förutsatt att erforderliga medel tillkommer om 200 tkr.

Bildningsnämnden beslutar att motionen genom svarsskrivelsen ska anses vara besvarad och att Bildningsnämnden tilldelas 200 tkr för att införa en pilotskola för 2018/2019. Det är väl dokumenterat att daglig motion och rörelse är av stor vikt för människors hälsa och utveckling. Det är vidare en angelägenhet för Bildningsnämnden att ta ställning till om, när och i vilken omfattning daglig idrott/motion i skolan kan eller ska införas. Bedömer Bildningsnämnden att det är viktigt och värdefullt för skolans elever och verksamhet, att införa någon form av daglig idrott/motion ligger det i motionärens intentioner. Införandet av någon form av daglig idrott/motion i form av en pilotskola 2018/2019 uppfattas i Bildningsförvaltningens skrivelse som angeläget.

Finansiering av utveckling av verksamheten genom pilotskola bör finansieras inom av Kommunfullmäktige för Bildningsnämndens fastställda budgetramar.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-01-03

Bildningsnämndens beslut i ärendet § 128, daterat 2017-12-04

Bildningsförvaltningens tjänsteskrivelse i ärendet, daterad 2017-10-31

Utdrag från "Idrottsmedicin" 2/06 ang. Bunkefloprojektet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tillstyrker Bildningsnämndens förslag att motionen kan anses besvarad. Verksamhetsutveckling genom pilotskola 2018-2019 bör finansieras inom av Kommunfullmäktige, för Bildningsnämnden, fastställda budgetramar.

Niels Bredberg
Kommundirektör

Expedieras till:
För kännedom till:

Kommunfullmäktige,

BN § 128

DNR UN 68/2017

Svar på motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan

Sammanfattning

En motion avseende schemalagd idrott i skolan inkom 2017-02-16. I motionen föreslås att Herrljunga kommun ska införa daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan. Förvaltningen anses att det utifrån skolans förändrade timplan från läsåret 2018, en utökning av idrottsundervisning om 100 timmar från 2019 och tillgången till idrottshallar i kommunen inte i dagsläget är genomförbart. Förvaltningen ställer sig dock positivt till att införa en pilotskola under läsåret 2018, förutsatt att erforderliga medel tillkommer om 200 tkr.

Beslutsunderlag

Presidieskrivelse i ärendet daterad 2017-07-11

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2017-10-31

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Motionen anses besvarad
- Bildningsnämnden tilldelas 200 tkr för ändamålet att införa en pilotskola för 2018/2019

Presidiets förslag till beslut:

- I enlighet med förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om presidiets förslag till beslut antas och finner att så sker.

Bildningsnämndens beslut

1. Motionen anses besvarad.
2. Bildningsnämnden tilldelas 200 tkr för ändamålet att införa en pilotskola för 2018/2019.

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom
till:

HERRLJUNGA KOMMUN

BILDNINGS-
FÖRVALTNINGEN
Erik Thaning

Tjänsteskrivelse
2017-10-31
DNR UN 68/2017 601
Sid 1 av 3

Svar på remiss - motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan

Sammanfattning

En motion avseende schemalagd idrott i skolan inkom 2017-02-16. I motionen föreslås att Herrljunga kommun ska införa daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan. Förvaltningen anses att det utifrån skolans förändrade timplan från läsåret 2018, en utökning av idrottsundervisning om 100 timmar från 2019 och tillgången till idrottshallar i kommunen inte i dagsläget är genomförbart. Förvaltningen ställer sig dock positivt till att införa en pilotskola under läsåret 2018, förutsatt att erforderliga medel tillkommer om 200 tkr.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Svar på remiss, 2017-10-31

Förslag till beslut

1. Motionen anses besvarad
2. Bildningsnämnden tilldelas 200 tkr för ändamålet att införa en pilotskola för 2018/2019

Erik Thaning
Utvecklingsledare

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet

HERRLJUNGA KOMMUN

BILDNINGS-
FÖRVALTNINGEN
Erik Thaning

Tjänsteskrivelse
2017-10-31
DNR UN 68/2017 601
Sid 2 av 3

Bakgrund

En motion avseende schemalagd idrott i skolan inkom 2017-02-16. Kommunfullmäktige remitterade motionen till bildningsnämnden för beredning, 2017-03-14. I motionen föreslås att Herrljunga kommun ska införa daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan. Vidare hänvisar motionen till bunkefloprojektet och ett pågående pulshöjande projekt i Larv i Vara kommun.

Från och med läsåret 2018/2019 ska en stadiindelad timplan införas i grundskolan, en timplan som kommer påverka skolans organisering och medföra en omfördelning mellan stadierna av undervisningstid och med utökning i vissa ämnen. Bland annat kommer språkval att bli ett obligatorium redan i åk 6 och betyg ska sättas i ämnet från denna årskurs. Ytterligare en stor förändring berör högstadiet där timplanen i ämnet matematik ökar väsentligt. Från och med läsåret 2019/2020 kommer även grundskolan att innehålla 100 extra timmar idrott för eleverna. Hur dessa kommer att fördelas har skolverket inte utrett färdigt. Förvaltningen ser att det utifrån nuvarande lokalutbud kommer bli oerhört krävande att inkludera 100 ytterligare timmar idrott och hälsa i befintliga lokaler. I dagsläget har skolorna i Herrljunga, en idrottslektion per vecka och vid en kommande utökning så bör detta fördelas över fler dagar. Förvaltningens bedömning är att det minst skulle krävas 2 ytterligare idrottshallar i kommunen för att kunna en sådan utökning på ett kvalitativt önskvärt sätt. Sammantaget finner förvaltningen det organisatoriskt problematiskt att även införa en ett projekt med daglig idrott/pulshöjande aktiviteter som skulle få påverkan på timplanen.

Bildningsförvaltningen är dock mån om elevernas hälsa och utveckling och ser att en mindre skolenhet inom ramen för skolans val skulle kunna få testa på en ökad idrottsutövning i skolan. Kostnaden för att införa ett sådant projekt beräknas till 200 tkr. Detta för att säkerställa att nödvändig utrustning kan köpas in, pulscensorer och övriga inventarier, samt för en ökad personalkostnad.

Förvaltningen föreslår därför att om erforderliga medel tilldelas bildningsnämnden, så inför bildningsförvaltningen en pilot omgång under 2018/2018 som utvärderas och följs upp av bildningsnämnden. Förvaltningen föreslår därmed att motionen ska anses vara besvarad.

Förutsättningar för bredd införande av pulshöjande aktiviteter

Det finns en positiv korrelation mellan fysisk aktivitet och prestationer i teoretiska ämnen som framförallt Rydsbergsskolan i Lerum i närtid lyft fram. Bildningsförvaltningen ser dock inte att Herrljunga kommun utifrån nuvarande tillgång på idrottshallar skulle kunna bedriva en ökad mängd fysisk aktivitet på ett lustfyllt och högkvalitativt sätt. Utan om kommunfullmäktige önskar en tydligare idrottsprofilering i kommunen skolor så bör en utredning om möjligheten till nyetablering av idrottshallar i kommunen till först.

Ekonomisk bedömning

Att organisera pulshöjande aktivitet för en mindre f-6 enhet beräkna kosta 200 tkr, baserat på att alla klasser ska få tillgång till pulshöjande aktivitet om två dagar i dag, inklusive investeringar av pulscensorer.

HERRLJUNGA KOMMUN

BILDNINGS-
FÖRVALTNINGEN
Erik Thaning

Tjänsteskrivelse
2017-10-31
DNR UN 68/2017 601
Sid 3 av 3

Förslag till beslut

1. Motionen anses besvarad
2. Bildningsnämnden tilldelas 200 tkr för ändamålet att införa en pilotskola för 2018/2019

Erik Thaning
Utvecklingsledare

KF § 26

DNR KS 040/2017 612

Motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan

Sammanfattning

Följande motion inkom 2017-02-16 från Lennart Ottosson (KV).

"Bakgrund

Bunkefloprojektet har visat att daglig schemalagd idrott i skolan inte bara förbättrar skolresultatet med bättre betyg utan skapar också grund för folkhälsan i form av stärkt skelett och skydd för hjärtat mm. I vår grannkommun Vara har man tagit fasta på detta vid skolan i Larv som vi kunde läsa om i Knallebladet vecka 5 2017. Våra barn är värda en bra start i livet och det kan de ta med daglig idrott i skolan. Det skapar också grund för ett långt och hälsosamt liv. Läs mer om Bunkefloprojektet i utdraget från Idrottsmedicin 2/06 som bifogas.

Förslag

Kommunens Väl föreslår att Herrljunga kommun inför daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan."

Beslutsunderlag

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till bildningsnämnden för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till bildningsnämnden för beredning.

HERRLJUNGA KOMMUN Kommunstyrelsen	
2017 -02- 16	
Dnr	Beteckning
KS 40/2017	612

Till Kommunfullmäktige i Herrljunga kommun

Motion avseende daglig schemalagd idrott i skolan.

1. Bakgrund

Bunkefloprojektet har visat att daglig schemalagd idrott i skolan inte bara förbättrar skolresultatet med bättre betyg utan skapar också grund för folkhälsan i form av stärkt skelett och skydd för hjärtat mm. I vår grannkommun Vara har man tagit fasta på detta vid skolan i Larv som vi kunde läsa om i Knallebladet vecka 5 2017. Våra barn är värda en bra start i livet och det kan de få med daglig idrott i skolan. Det skapar också grund för ett långt och hälsosamt liv.

Läs mer om Bunkefloprojektet i utdraget från Idrottsmedicin 2/06 som bifogas.

2. Förslag

Kommunens Väl föreslår att Herrljunga kommun inför daglig schemalagd idrott i grundskolan och gymnasieskolan.

För Kommunens Väl
Ljung 20170215

Lennart Ottosson

Bunkefloprojektet

Visade vägen till mer idrott i skolan

Ingegerd Ericsson

Att vara gästredaktör för detta temanummer om Bunkefloprojektet - en hälsofrämjande livsstil känns både hedrande och ansvarsfullt. Min medverkan i projektet har inneburit en rad spännande möten med olika forskargrupper, med skolledning och lärare på Ängslätt- och Sundsbro skolan, med alla elever och deras föräldrar samt med Bunkeflo IF, Friskis & Svettis med flera idrottsföreningar och deras ledare.

Flera olika forskningsresultat finns nu att ta del av, varav ett urval presenteras i detta temanummer. *Magnus Karlsson* skriver om hur fysisk aktivitet påverkar skelettets hållfasthet hos pojkar och flickor. I *Magnus Denckers* artikel redovisas skillnader i kondition och kroppsfett mellan mer och mindre fysiskt aktiva barn. *Peik Gustafsson* från BUP-kliniken vid UMAS skriver om uppmärksamhetsstörning i relation till omognad. *Marianne Lipiäinen-Rosenberg* och *Ulla Schröder* vid Folkhälsovetenskapliga Skåne redovisar resultat från ett försök att kartlägga kost- och munhygien vanor hos barnen som är med i detta hälsofrämjande projekt.

Första doktorsavhandlingen

Den första doktorsavhandlingen i projektet blev klar 2003 och resultaten om relationer mellan motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer har redan tidigare presenterats i Svensk Idrottsmedicin. I artikeln om pendeln

som äntligen svängt mot ökad fysisk aktivitet i skolan sätts dessa resultat i relation till Myndigheten för skolutvecklings slutrapport om hur Sveriges skolor följer läroplanstexten om daglig fysisk aktivitet för alla skolelever.

Att få vara med om Bunkefloprojektet är och har varit helt fantastiskt. Efter att inom Svenska Gymnastikläraresällskapet SGS under hela 90-talet ha kämpat mot marginalisering och nedskärning av skolans idrottsämne fick jag så möjlighet att vara med om att planera och starta ett projekt där eleverna skulle få en lektion schema-lagd fysisk aktivitet varje skoldag. För att motivera även de mindre fysiskt aktiva barnen och försöka förebygga att eventuella motoriska brister skulle minska barnens intresse och naturliga rörelseglädje infördes motorikobservationer och extra motorisk träning i mindre grupper.

Förlängd skoldag

En oförglömlig upplevelse är ett informationsmöte för föräldrar till de elever som skulle få fysisk aktivitet varje dag i skolan och därmed skoldagen förlängd med 45 minuter. Den dåvarande rektorn Britten Synnergren läste högt ur kursplanen för idrott och hälsa och avslutade med orden: "Så står det i läroplanen. Då gör vi så här på den här skolan!" Det såg ut som om föräldrarna tacksamt nickade, neg och bockade.

Aldrig tidigare under mina 25 år som idrottslärare hade en rektor så tydligt lyft fram och betonat betydelsen av skolämnet idrott och hälsa. Som läroplanen ser ut idag behövs det att varje skolledare vågar visa samma civilkurage.

En hel del intressanta forskningsresultat finns nu också från det norska projektet Barn-Bevegelse-Oppvekst, som delvis inspirerats av Bunkefloprojektet. I BBO-projektet har skolelevers fysiska, motoriska, sociala och kognitiva utveckling studerats och några exempel diskuteras i recensionen Barn, rörelse och uppväxt. En av många viktiga slutsatser man kan dra av resultaten från detta projekt och från Bunkefloprojektet är att det är en utmaning för idrotten, förskolan och skolan att förebygga att det moderna samhället hämmar barns naturliga rörelseglädje och spontana motorikträning. Det finns all anledning för politiker, skolledare, lärare, idrottsledare och andra beslutsfattare att engagera familjerna och med kraft påbörja förändringsarbetet att skapa en sundare livsstil för barn och unga.

Trevlig läsning!

INGEGERD ERICSSON
Fil.doktor i pedagogik
Universitetslektor i idrottsvetenskap
Lärarutbildningen, Malmö högskola

Bunkefloprojektet

En livsstil för bättre hälsa

När Bunkefloprojektet startade ville man se vad som händer när barn får mer fysisk aktivitet och rörelseträning i skolan.

Av Ingegerd Ericsson, Per Gärdsell, Christian Lindén och Magnus Karlsson

Planeringen för Bunkefloprojektet startade på ortopediska kliniken på universitetssjukhuset i Malmö redan 1996 efter det att en liknande studie innefattande äldre barn hade avslutats i Hässleholm och Sösdala och presenterats i en avhandling utgående från Malmö. Själva projektet startade först 1999, ett projekt som drevs som ett samverkansprojekt mellan skola, idrottsförening och forskning via Lunds universitet. I och med studiestarten blev Ängslättsskolan i Bunkeflostrand den första skolan i Sverige som införde fysisk aktivitet varje dag på schemat.

Både kropp och själ

Det hälsofrämjande arbetet i skolan hade dock startat redan i mitten av 1990-talet, då resurser hade avsatts för ett första hälsoprojekt på Ängslättsskolan. En hälsogrupp bestående av flera lärare och en skolsköterska arbetade fram den första "hälsoutvecklingsplanen" som blev klar 1998. Planen innehöll strategier för hur skolan skulle arbeta med föräldrasamverkan, elevernas självförtroende och hälsorelaterande frågor. Den fysiska aspekten och motorikens betydelse för att nå förbättrad hälsa införlivades först i samband med Bunkefloprojektets start, då hälsoutvecklingsplanen revideras för att omfatta både kropp och själ. Tiden för skolämnet idrott och hälsa i läroplanerna har nämligen minskat under senaste

decennierna. Även skolledningarnas möjligheter att till viss del styra mängden idrott och hälsa samt antalet friluftsdagar har bidragit till att ämnets undervisningstid under de senaste 30 åren konstant har minskat (Se diagram på sidan 12). Med Bunkefloprojektet ville vi därför utvärdera vad som händer hos våra växande barn om fysisk aktivitet, idrott och hälsa utökades till som det var tidigare, då varje barn hade betydligt mer rörelseträning i skolan.

Så föddes idén

De forskningshypoteser som samtidigt hade definierats på ortopediska kliniken, att en ökning av den fysiska aktiviteten i skolan kunde ändra hälsobeteendet hos barnen och medföra en förbättrad allmän hälsa samt specifikt ge ett starkare skelett, gjorde att de vetenskapliga frågeställningarna direkt kunde knytas till hälsoplanen. Sedan tidigare var det känt att idrott på tävlingsnivå under uppväxten var associerad med ett starkare skelett. Nu ville vi även se om daglig aktivitet med måttlig intensitet, på en sådan nivå att alla barn kunde delta i aktiviteterna, kunde påverka även barn med lägre idrottsintresse. Om vi kunde visa att även de mindre intresserade barnen genom ökad fysisk aktivitet fick en gynnsam utveckling av sin benmassa, skulle i så fall ökad fysisk aktivitet i skolan kunna rekommenderas som en allmän inter-

vention i samhället för att kanske i framtiden minska antalet frakturer. Idén till Bunkefloprojektet var född.

Första skolan

Ängslättsskolan i Bunkeflostrand, en mindre förort i utkanten av Malmö där Öresundsbron ansluter till Sverige, blev den skola där alla förste- och andra- klassare skulle få daglig fysisk aktivitet på schemat. Upptagningsområdet betraktas som stabilt med relativt liten in- och utflyttning, vilket får ses som en fördel med tanke på att projektet beräknades pågå under flera år. Skolan hade just anställt en hälsopromotor – en lärare med hälsopedagogisk utbildning – som ett led i WHO's koncept om att skapa en "Hälsobefrämjande skola". Denna hälsopromotor blev nu ett nav på skolan som tillsammans med personal, elever, föräldrar samt föreningar kontinuerligt drev och utvecklade projektet på det lokala planet.

Den största lokala idrottsföreningen, Bunkeflo IF, involverades också och erbjöd sin hjälp med att organisera och tillhandahålla den utökade fysiska aktiviteten.

Ingegerd Ericsson, universitetslektor i idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Per Gärdsell, Christian Lindén och Magnus Karlsson arbetar vid ortopediska kliniken, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Det enda kravet på träningen var att den skulle vara generellt hållen och på en sådan nivå att alla barnen skulle kunna delta.

Även Friskis och Svettis engagerades med barnanpassade träningspass på skoltid. Det enda kravet på träningen var att den skulle vara generellt hållen och på en sådan nivå att alla barnen skulle kunna delta, med en önskan om att aktiviteten innehålla ett stort inslag av rörelseglädje och ringa tävlingsmoment.

Från två till tre lektioner

Vid projektstart utökades ämnet idrott och hälsa från två till tre lektioner och olika idrottsföreningar ledde fysiska aktiviteter två pass per vecka, en insats som medförde att eleverna fick 225 minuter fysisk aktivitet i skolan per vecka. Dessutom fick elever som observerades ha motoriska brister 60 minuter extra motorikträning varje vecka. Denna träning var mer individuellt anpassad och utgick från den motoriska utvecklingsnivå, som respektive elev befann sig på. Eleven gavs möjlighet att träna i sin egen takt för att automatisera grovmotoriska grundrörelser. Dessutom ingick övningar som tränar samord-

ning av kroppsrörelser och förmågan att känna skillnad mellan spänning och avspänning. Även samarbets- och koncentrationsövningar ingick för att öva aktivitetskontroll. Barn med låg motorisk aktivitetsnivå stimulerades till automatisering av grovmotoriska färdigheter genom lustfyllda motivationsskapande rörelseupplevelser på en anpassad motorisk nivå.

Längre skoldagar

Skolans alla lärare och de föreningsledare som engagerades i projektet fick under studiedagar och genom handledning utbildning i barns sensomotoriska utveckling och motorisk träning enligt MUGI-modellen, som bland annat bygger på teorier om grovmotoriska utvecklingsfaser och integrering av sinnesimpulser. I denna utbildning ingick att observera och stimulera barns motoriska utveckling på olika nivåer. Utbildningen, som även vände sig till övriga skolor i stadsdelen, fortsatte under projektet med workshops, studiecirkel och studiedagar kring

idrottsämnets och motorikens didaktik i teori och praktik. Här diskuterades vad idrottsämnet ska innehålla och hur vi bäst kunde utnyttja den utökade fysiska aktiviteten för att nå läroplanens och kursplanens mål för idrott och hälsa. En referensgrupp med tio idrottslärarutbildare från olika universitet och högskolor i Sverige, bildades för att bistå projektets lärare och föreningsledare med handledning i frågor som rörde idrottsundervisning. Föräldrar och andra intresserade inbjöds till utbildningsdagar, studiebesök och seminarier med tema "Skolan – en hälsofrämjande arena" för att nå ett positivt gensvar från även föräldrarna. Trots att skoldagen förlängdes med 45 minuter kunde undervisningen skötas med befintlig lärarstab.

Jämförelse med andra grupper

Som jämförelsegrupp utvaldes förste- och andra- klassare i tre närliggande skolor i samma område av Malmö, där eleverna fick fortsätta med den nivå på idrottsundervisningen som de flesta

svenska skolor tillåter, en till två gånger per vecka, motsvarande ca 60 minuters fysisk aktivitet per vecka. Ytterligare en jämförelsegrupp bestod av alla elever i Ängslättskolan som vid projektstart började skolår 3. En poäng med att jämföra resultaten även med elever från samma skola var att förutom den utökade fysiska aktiviteten var övrig läroplan identisk. Samma kompetensutveckling och handledning i motorik gavs dessutom till både lärare och föreningsledare i såväl jämförelsegrupp som interventionsgrupp. Jämförelsegruppen får antas vara så lika interventionsgrupperna som möjligt, eftersom alla eleverna i studien, såväl i jämförelse- som interventionsgrupper, kommer från samma bostadsområde och har likartad social bakgrund. Detta bekräftades vid studiens start då vi inte fann några skillnader mellan grupperna vare sig i social bakgrund, skolsituation, livsstil, sjukdomar, medicinering, kostintag, träningsnivå, kroppsbyggnad, längd, vikt, muskelstyrka, muskelmängd, fettmängd eller benmassa.

250 elever

Bunkefloprojektet omfattar totalt ca 250 elever. Grundtanken bakom projektet är att tvärvetenskapligt följa dessa elever genom hela grundskolan. I projektet involverades bland annat barnkliniken, barn- och ungdomspsykiatriska kliniken, kliniskt fysiologiska kliniken, lärarutbildningen och tandvården, knutna till antingen Malmö högskola eller Lunds universitet. Fem olika forskargrupper bedriver studier med mätningar och observationer på eleverna. De olika forskningsprojekten finansieras genom forskningsanslag från bland annat Allmänna arvsfonden, Centrum för idrottsforskning, Vetenskapsrådet, Lunds universitets fonder, Svenska Läkaresällskapet, region Skåne, ALF, Statens folkhälsoinstitut, Lärarutbildningen vid Malmö högskola, Svenska Gymnastikläraresällskapet, KK-stiftelsen och föreningen GCI-GIH.

Bunkefloprojektet en modell

När lärare, elever, skolläda och forskare efter knappt ett år fick utvärdera sina upplevelser av vad den dagliga rörelseträningen förde med sig i form av effekter på motorik, koncentrationsförmåga och övriga skolprestationer, ledde detta till att skolan beslutade att alla nya klasser som började på Ängslättskolan

skulle ha daglig schemalagd fysisk aktivitet. Successivt har därför den fysiska aktiviteten utökats och från hösten 2006 har alla elever i skolår 1-5 på Ängslättskolan och alla elever i skolår 6-9 på den närliggande Sundsbroskolan minst 45 minuter fysisk aktivitet varje dag. Aktiviteterna är av varierande slag, från vanliga idrottslektioner till promenader och lek, då syftet med aktiviteten inte är att skapa världsmästare, utan individer som väljer daglig fysisk aktivitet och en hälsosam livsstil, en livsstil som förhoppningsvis följer individerna upp i vuxenlivet.

Nätverk av skolor

För att dra nytta av och sprida den kunskap som projektet har givit skapades även begreppet "Bunkeflomodellen", vars ideologi är enkel. Vardaglig fysisk aktivitet möjliggörs genom att identifiera arenor för hälsofrämjande arbete där samarbete mellan dessa olika intressenter skapar nya möjligheter för rörelseträning.

Projektets utveckling och den kunskap som erhållits förmedlas via Bunkeflomodellens hemsida: www.bunkeflomodellen.com. För skolor som är intresserade att ta upp vår arbetsmodell i sin egen miljö kan man via hemsidan ansluta sig till det nätverk av hälsobefrämjande skolor som skapats inom projektet. Bunkeflomodellen innebär också att skolorna i Bunkeflostrand har konserverat arbetsmodellen som en standard.

Arbetsmodellen är nu inte bara ett övergående projekt utan har definierats som ett arbetssätt där alla elever har daglig schemalagd fysisk aktivitet och där motorikobservationer genomförs rutinmässigt vid skolstarten. Vid behov ges sedan extra motorisk träning i mindre grupper. En revidering av hälso- och utvecklingsplanen gjordes under hösten 2004, där nu även områden som föräldrasamverkan, livskunskap, fysisk aktivitet och kost prioriterats. Då hälsoarbetet inte heller avgränsas till ett speciellt skolämne genomsyras denna inställning hela skolans arbete.

Enligt WHO-modell

Både Ängslättskolan och Sundsbroskolan arbetar därför nu efter WHO:s modell rörande en "Hälsofrämjande skola". Hälsan är i centrum och skolans hela vardag fungerar som en stödjande, lärande och hälsofrämjande miljö för

fysisk, social och psykisk hälsa. Hälsofrämjande aktiviteter som Sundsbroskolan genomfört är bland annat: drama- och avslappningsövningar, massage, elevdemokrati, kostaktiviteter och mobbingförebyggande arbete.

Den första antimobbingplanen skrevs i början av 90-talet och stommen i denna lever vidare även idag.

Även på Sundsbroskolan har en hälsopromotor anställts som leder lektioner i fysisk aktivitet och som tillsammans med övrig personal driver hälsofrämjande arbete på skolan. Hälsopromotorn planerar verksamheten, arrangerar studiebesök på skolan, håller kontakt med sjukhuset UMAS samt sköter mycket av informationen om Bunkefloprojektet.

Starkare självförtroende

En annan viktig del i Sundsbroskolans hälsoarbete är att varje elev har ett så kallat hälsosamtal med skolköterskan en gång per år. Områden som berörs vid samtalet är skoltrivsel, skolarbete, kost, sömn, livsstilsrelaterade frågor, ANT och psykosociala frågor, det vill säga hur eleven mår. Syftet med hälsosamtalen är att försöka se helheten, att ge möjlighet till reflektion och undersöka om eventuellt stöd eller hjälp till självhjälp behövs.

Utifrån detta arbete har en aktivitetsgrupp bildats vars syfte är att öka elevens sociala nätverk bland jämnåriga. Elever med svaga nätverk träffas för att stärka elevernas självförtroende och skapa en känsla av samhörighet. På detta viset har Bunkeflomodellen visat att ett forskningsprojekt kan gå hand i hand med en samtidig förändring i skolan och samhället i övrigt.

Det måste dock nämnas att de aktiviteter som nu beskrivits som delar i skolans hälsofrämjande arbete inte fullt ut baseras på de vetenskapliga rapporter som presenterats från själva Bunkefloprojektet, utan även annan ny kunskap har tillvaratagits. De specifika vetenskapliga data som har framkommit ur projektet redovisas nu av respektive forskargrupp.

Bunkefloprojektet

Fysisk aktivitet ökar skelettets hållfasthet

Innan Bunkefloprojektet startade visste man att idrott på tävlingsnivå bland växande individer medför ett starkare skelett. Däremot visste man inte hur daglig fysisk aktivitet med måttlig intensitet påverkar skelettet.

Av Magnus Karlsson, Christian Linden, Per Gärdsell

De senaste 50 åren har antalet benskörhetsfrakturer i Sverige närmare fördubblats. I dag beräknas att varannan svensk kvinna och var fjärde svensk man någon gång kommer att drabbas av en benskörhetsfraktur. Denna utveckling har lett fram till att Sverige har den tveksamma förmånen att tillhöra världseliten i antalet benskörhetsfrakturer. Varför det har blivit så är till stor del oklart. En sannolik förklaring är att vi i övergången från industrisamhälle till kunskapssamhälle rationaliserat bort stora delar av den fysiska aktiviteten från vårt vardagsliv. Larmrapporterna rörande vår bristande aktivitet duggar tätt. Trappor har förvandlats till nödutgångar, bollspel har bytts mot TV-spel och varannan bilresa når aldrig över en halvmil. Nio av tio i befolkningen vet att motion är viktigt för hälsan, samtidigt som 75 procent inte motionerar tillräckligt ur hälsosynpunkt och 25 procent inte alls. Mest tydligt syns detta hos unga flickor där undersökningar visar att var femte flicka sällan eller aldrig deltar i skolgymnastiken samt att var fjärde flicka inte tränar eller motionerar på egen hand. Denna inaktivitet leder till en rad negativa hälsoeffekter. Andelen överviktiga barn har sexdubblats sedan mitten av 80-talet och man har också noterat att barn drabbas av välvärdadssjukdomar som man normalt associerar med ett betydligt äldre klientel. Men även ske-

lettet påverkas i negativ riktning. Samtidigt som denna förändring i vår livsstil har försämrat skelettets kvalitet har vår medellivslängd det senaste seklet ökat med 25 år. Fem av dessa år tillskrivs sjukvården medan de resterande åren är en samlad effekt av alla insatser för en förbättrad välvärdad. Ekvationen som då uppkommer blir därför mycket svåröst och resultatet blir närmast att dagens människa har blivit ett mekaniskt hållfasthetsproblem.

Kostnader för samhället

Frakturerna som uppkommer som ett resultat av det allt skörare skelettet innebär inte bara ett stort lidande för de drabbade individerna, utan medför även enorma kostnader för samhället. Då dessutom benskörhetsproblemet i framtiden beräknas öka, inte bara i västvärlden utan även globalt, måste vi omedelbart mobilisera alla möjliga resurser för att bryta den ogynnsamma utvecklingen. Vi måste helt enkelt hitta metoder som minskar antalet frakturer. Mycket av intresset har då fokuserats mot hur man får ett starkare och mer motståndskraftigt skelett.

*Magnus Karlsson, Christian Linden och Per Gärdsell arbetar vid ortopediska kliniken, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.
magnus.karlsson@med.lu.se
christian.linden@telia.com
per.gardsell@bunkeflo modellen.com*

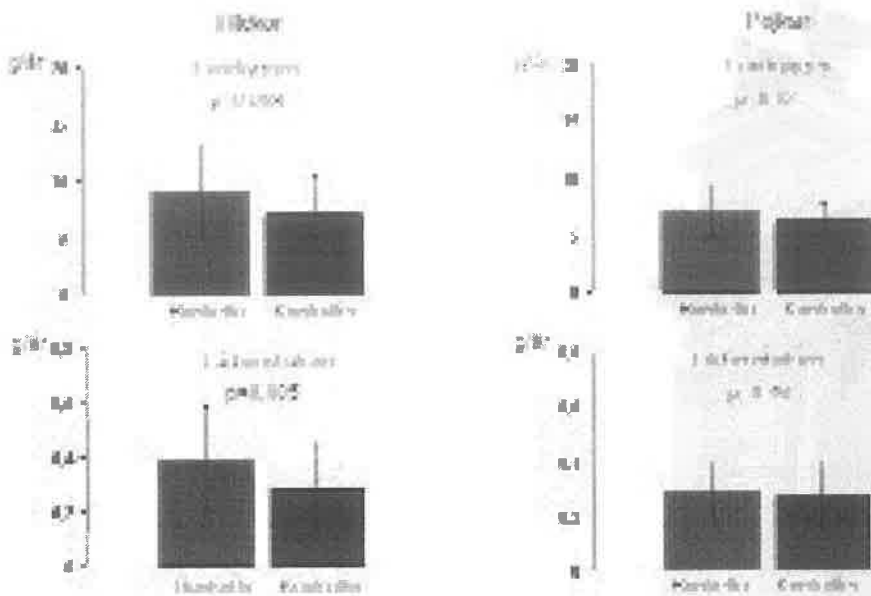

Bild 3. Årliga utvecklingen av "bone mineral content" (BMC i gram) i ländrygg och lårbenshals hos flickor och pojkar under de fyra åren som vi hittills har följt barn som fick daglig fysisk aktivitet ("Bunkeflo") och barn som hade idrott och hälsa en till två gånger i veckan ("Kontroller"). Ett $p < 0.05$ uppfattas som en statistisk säkerställd skillnad.

Då benmassan inte är konstant under livet och då benmassan i hög grad bestämmer skelettets hållfasthet har studier fokuserats mot hur vi kan öka skelettets benmassa. Men, inte bara mängden mineral i skelettet, utan även skelettets arkitektur har kommit i fokus. Som jämförelse kan man

tänka sig en bro. Visserligen är mängden stål av intresse, men även hur denna mängd formas i det tredimensionella rummet har betydelse för hållfastheten.

Skelettutvecklingen i unga år

Under de första decennierna i livet

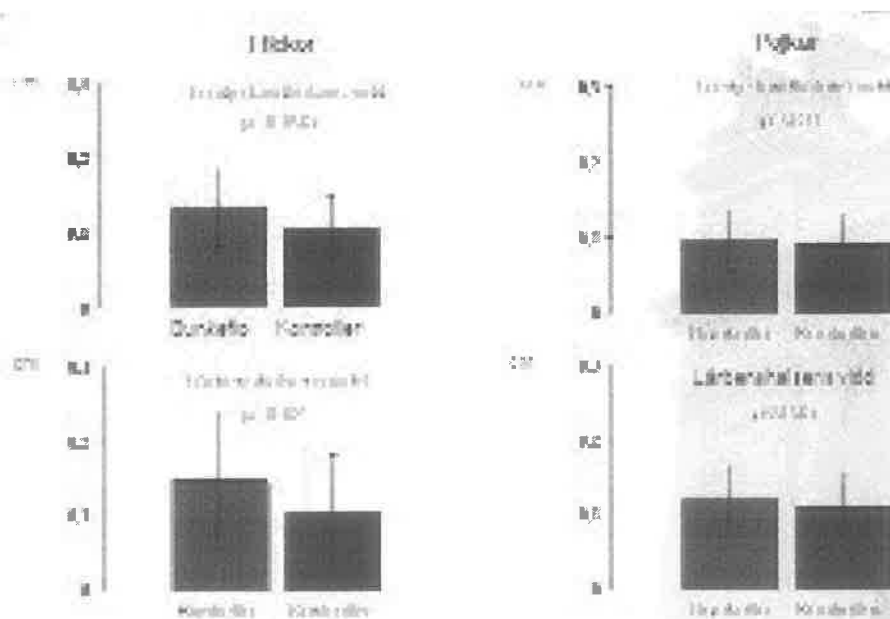

Bild 4. Årliga utvecklingen av skelettets storlek (i cm) i ländryggens tredje kott och i lårbenshals hos flickor och pojkar under de fyra åren som vi hittills har följt barn som fick daglig fysisk aktivitet ("Bunkeflo") och barn som hade idrott och hälsa en till två gånger i veckan ("Kontroller"). Ett $p < 0.05$ uppfattas som en statistisk säkerställd skillnad.

ökar benmassan och skelettet växer i storlek så att vi i 20-30-årsåldern når "peak bone mass", den högsta mängden benmassa vi lagrar in under livet. Med stigande ålder förändras benmetabolismen så att i stället en åldersberoende förlust av benmassa tar vid. Denna förlust är ganska konstant efter 30-40 års ålder med undantag av en övergående ökning hos kvinnor under de 5-10 åren som följer menstruationernas upphörande. Av tradition har man i forskningen länge letat efter faktorer som kan minska den åldersberoende benförlusten. Men, om man även kunde påverka ungdomarnas växande skelett, så skulle de nå en hög peak bone mass. Dessa individer skulle då ha ett betydligt bättre utgångsläge när den åldersberoende förlusten startade då de hade satt in mer ben i benbanken, något som skulle medföra att de hade goda möjligheter att ta ut ett stort benkapital utan att bli "ruinerade".

Kan fysisk aktivitet påverka skelettet?

Vid projektstarten visste man att idrott på tävlingsnivå bland växande barn medförde ett starkare skelett. Nu ville vi alltså även se om daglig aktivitet med måttlig intensitet, på en sådan nivå att alla barnen kunde delta i aktiviteterna, kunde påverka skelettet. För närmare beskrivning av hur projektet startade och hur de barnen som fick daglig fysisk aktivitet samt hur kontrollerna som fick fortsätta med idrott och hälsa en till två gånger i veckan utvaldes hänvisas till den inledande artikeln om Bunkefloprojektet. Det enda kravet på träningen var att den skulle vara generellt hållen och på en sådan nivå att alla barnen skulle kunna delta. Som önskemål framlades också att aktiviteten skulle innefatta ett stort inslag av rörelseglädje och ringa tävlingsmoment. En lämplig symbol för Bunkefloprojektet och Bunkeflomodellen skapades, logotypen "Hoppzan" som återfinns invid många rubriker till artiklarna i denna tidning.

Den övergripande studiefrågan som vi i forskargruppen ställde var alltså om en ökning av den fysiska aktiviteten i skolan kunde ändra hälso-beteendet hos barnen samt medföra en förbättrad allmän hälsa, i vårt specifika fall en ökad muskulatur och ett starkare skelett. I just denna översikt

kommer vi endast att redovisa våra resultat rörande skelettets utveckling.

Så mäts benmassan

Projektet rörande utvärderingen av skelettet och muskulaturen är upplagt som en prospektiv kontrollerad interventionsstudie där vi följer barnen årligen med avseende på benmassan, skelettutvecklingen, muskelutvecklingen och funktionell utveckling. Benmassan och muskelmassan mäts då i hela kroppen och regionalt i armar och ben medan benmassan även mäts i ländryggen och höften med en slags röntgenteknik, den så kallade DXA tekniken. Detta är den metod som i dag är helt kliniskt dominerande när benmassan skall mätas. För varje lokal utvärderades (i) mängden benmassa (BMC) och (ii) scannad benmassa per ytenhet (BMD), det måttet man använder i kliniska sammanhang när man skall bedöma risken hos en individ att drabbas av en fraktur. I ländryggens tredje kotta och i lårbenshalsen utvärderades även (iii)

skelettets storlek. Dessa storheter utvärderades eftersom man vet att samtliga storheter påverkar skelettets hållfasthet och att samtliga är oberoende prediktorer för framtida frakturer. Dessutom fyllde deltagarna i ett frågeformulär så vi kunde utvärdera graden av träning såväl inom som utom skolans ramar samt andra livsstilsfaktorer, sjukdomar och mediciner som kunde påverka skelettets utveckling.

Vad visar Bunkeflostudien?

Innan studiestarten fann vi inga skillnader när grupperna jämfördes i ålder, pubertetsutveckling, längd, vikt, benmassa, fettmängd eller muskelmassa. Vi kunde inte heller finna några skillnader i livsstilen som sjukdomar, medicinintag, kost, fysisk aktivitet. Med ledning av detta drog vi slutsatserna att grupperna var helt jämförbara innan studien startade. När studien väl startade medförde detta att den enda livsstilsfaktorn som skiljde sig mellan grupperna var att de i träningsgruppen hade mer idrottsaktiviteter

såväl i skolan som när man räknade det totala idrottsaktiviteten (i skola samt på fritiden sammantaget).

Fyra års uppföljning

Under de fyra år vi hittills har följt barnen, den hittills längsta uppföljningen i en kontrollerad träningsstudie hos barn där man utvärderar om träning påverkar benmassan och skelettstorleken, har den pubertala utvecklingen varit jämförbar mellan grupperna. Tillika har de registrerade livsstilsfaktorerna varit lika i grupperna, förutom då förstas nivån på den fysiska aktiviteten. Detta motsäger att eventuella skillnader mellan grupperna har uppkommit som ett resultat av att barnen har nått olika långt i sin kroppsliga utveckling eller levt på helt skilda sätt i sitt dagliga liv. Efter fyra års daglig fysisk aktivitet fann vi att såväl flickorna som pojkarna som hade haft daglig fysisk aktivitet hade ökat sin benmassa mer (*Bild 3*) och dessutom ökat sin skelettets storlek mer (*Bild 4*) jämfört med de barn som

Din insats bygger svensk idrott.

endast hade idrott och hälsa en till två gånger per vecka.

Slutsatser

Slutsatsen av de data som denna studie presenterar blir således att en ökad skolidrott bland såväl flickor som pojkar under de fyra första åren i grundskolan är associerad med en ökad mängd benmassa och en ökad skelettstorlek, två egenskaper som oberoende av varandra samverkar till att skapa ett starkare skelett. Kvarstår dessa gynnsamma effekter upp i vuxenlivet kan vi spekulera i om träning under ungdomsåren kan leda till ett mer hållfast skelett och på sikt även ett minskat antal frakturer.

Internationellt intresse

Även om vi hittills endast har följt barnen under fyra år har studien väckt ett stort intresse, även internationellt. Christian Lindén, som doktorand inom projektet, fick förra året pris för bästa vetenskaplig studie och presen-

tation på Svenskt Ortopediskt Årsmöte och nyligen fick samma forskare det prestigefyllda "Young Investigator Award", utdelad av "The American Bone and Mineral Society" på världens största benmöte. Projektet har även under de två senaste åren utvalts, som en av fem rapporter av mer än 2000 bidrag, att presenteras för den amerikanska pressen på det årligen återkommande benmineralmötet i USA som exempel på forskning med stor potential att påverka vår framtid. De frågeställningar som projektet har klarlagt bör kunna ligga till grund för en diskussion om samhället skall öka sitt stöd och sin satsning på ämnet idrott och hälsa samt bidrag till idrottsföreningar. Den nu nyvunna kunskapen om att effekten av fysisk aktivitet sannolikt är störst i unga år rimmar illa med det ras genom läroplanen som ämnet Idrott och Hälsa genomgått i modern tid. För 30 år sedan bestod skoldagen för barn i de första årskurserna av 20 procent idrottsun-

dervisning medan dagens barn endast erhåller 6 procent (Bild 5). Redan nu ser vi dock resultat av vårt arbete då utbildningsminister och regeringen har tagit ett beslut att arbeta för att dagens barn skall få daglig fysisk aktivitet på det svenska skolschemat. Kan vi genomföra detta på ett nationellt plan finns stora möjligheter att vi kan bromsa och på sikt kanske till och med reversera samhällets besvärande benskörhetsproblem.

Korrespondens

Magnus Karlsson

vetenskapligt ansvarig för Bunkefloprojektet, docent, ortopediska kliniken, Universitetssjukhuset MAS, 20502 Malmö; Telefon 040-331000; Fax 040 - 336200; E-post: magnus.karlsson@med.lu.se

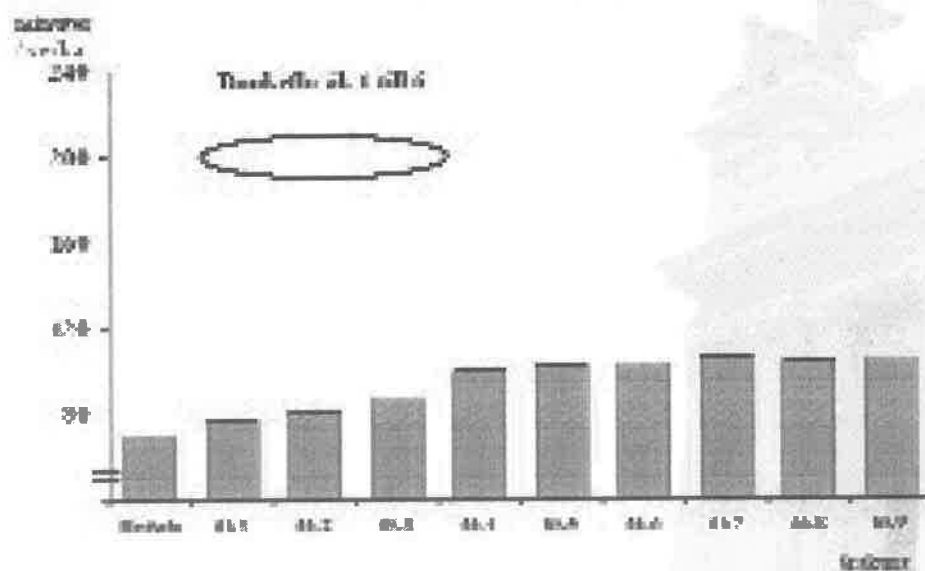

Bild 5.

Nivån av skolämnet idrott och hälsa i svenska skolor, i enlighet med en riksomfattande enkät till svenska grundskolor 1998 inom ramen för Bunkefloprojektet.

Annons Sportapoteket/ Skadebutiken

Bunkefloprojektet

Träning i barndom skyddar hjärtat

Resultat från Bunkeflostudien visar att fysisk aktivitet kan påverka riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdom hos barn i 9-10-årsåldern.

Av Magnus Dencker, Ola Thorsson, Magnus Karlsson, Christian Lindén och Lars Bo Andersen

Fysisk inaktivitet är hos vuxna individer idag en etablerad, stark riskfaktor för utveckling av hjärt-kärlsjukdom. Olika studier i USA och Väst-Europa har visat att uppskattningsvis endast 25-50 procent av den vuxna befolkningen är tillräckligt fysiskt aktiv för att ligga utanför riskområdet i detta avseende. Detta är ingen ny kunskap utan redan på 1960-talet kom en berömd studie från London, där busskonduktörer på Londons dubbeldäckare drabbades av betydligt färre hjärtinfarkter jämfört med busschaufförer (1). Trots att studien innehöll en hel del oklarheter så visade den ändå vart åt det lutade, det vill säga skillnaden berodde på att busskonduktörerna skuttade upp och ned för trapporna hela dagen medan busschaufförerna satt stilla. Många ansåg dock att eftersom fysisk inaktivitet oftast är kopplad till övervikt, så kunde denna sedan länge erkända riskfaktor förklara den ökade risken för hjärtinfarkt hos chaufförerna. På 1980-talet kom den mycket kända Frammingham-studien i USA som visade att livsstilsfaktorer är klart kopplade till förekomst av hjärt-kärlsjukdom. Idag finns flera liknande studier som visar att fysisk inaktivitet isolerat är en mycket stark enskild riskfaktor för insjuknande i hjärt-kärlsjukdom hos vuxna. Dessa studier har också visat att överviktiga men fysiskt aktiva personer har en klart lägre dödlighet i hjärt-kär-

lsjukdomar jämfört med inaktiva överviktiga, men även jämfört med inaktiva normalviktiga individer. Tidigare ansågs bland annat att vissa blodfetter och då speciellt kolesterol samt rökning var starka riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdomar. Men idag finns det data som tyder på att fysisk inaktivitet troligen är en ännu starkare risk-faktor. Det är dock inte bara fysisk aktivitet som har betydelse för den vuxna individens hälsa utan det finns ett starkt samband mellan fysisk arbetsförmåga uttryckt som individens maximala syrgasupptag och risk för förtidig död. Ju lägre maximalt syrgasupptag individen har, ju kortare kvarvarande livslängd och ju mer sjukdom drabbas individen av.

Växande problem

Åderförkalkning (arterioskleros) är också ett växande samhällsproblem. Den arteriosklerosiska processen startar tidigt i livet, redan hos barn i 5-10 års ålder som dött i olyckor har man vid obduktioner sett förstadier till åderförkalkning. Även under Korea samt Vietnam krigen sågs betydande förekomst av åderförkalkning hos unga soldater som obducerades efter att ha dött i strid. Obduktioner av överviktiga barn och ungdomar (som framför allt dött på grund av olyckor) visar tydligt att barnfetma är kopplad till ökad förekomst av arterioskleros och samt även förekomst av riskfaktorer för hjärt-kär-

lsjukdom. Men hos barn studerar man oftast så kallade surrogatvariabler, det vill säga riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom istället för insjuknande i själva sjukdomen. Detta eftersom det är mycket ovanligt med hjärt-kärlsjukdom i yngre ålder. Förekomst av riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom som barn har även till viss del visat sig kvarstå upp i vuxenlivet, men bara för att man har riskfaktorer behöver ju inte nödvändigtvis betyda att man drabbas av sjukdom. Eftersom vi förändrar våra vanor (exempelvis beträffande rökning, alkohol, kost och fysisk aktivitet) under livets gång är det troligt att bara en liten del av den riskfaktor exponering för hjärt-kärlsjukdom hos den vuxne har startat i barndomen. Men för den enskilde individen har åldern när riskfaktorerna inträffar sannolikt en stor betydelse. Som exempel kan nämnas att mindre än 50 % av överviktiga tolvåringar blir normal-viktiga som vuxna, och att risken för att övervikt skall följa barnet upp i vuxen ålder

Magnus Dencker och Ola Thorsson arbetar vid Kliniskt Fysiologiska Avdelningen, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Magnus Karlsson och Christian Lindén arbetar vid Ortopediska kliniken, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Lars Bo Andersen arbetar vid Norges idrettshøgskole, Oslo

Variabel	Pojkar n=128	Flickor n=101	p-value
Antal minuters mätning per dag	716±83 (505-987)	712±78 (516-987)	0,58
Genomsnittlig fysisk aktivitet per dag (mean counts/min)	751±243 (189-1505)	618±154 (211-1121)	<0.001
Minuter måttlig fysisk aktivitet per dag (min)	210±51 (75-325)	190±38 (89-283)	<0.001
Minuter hård fysisk aktivitet per dag (min)	46±20 (4-116)	35±13 (6-70)	<0.001

Tabell 1.

Data för accelerometer mätt fysisk aktivitet bland 9-10 åriga pojkar och flickor (n=229). Data presenteras som medelvärde ± standarddeviation samt spridningen i gruppen.

ökar ju äldre barnet blir. Detta talar utan tvekan för att man skall försöka företa hälsobefrämjande förändringar i livsstilsen så tidigt som möjligt i livet. Tidigare publicerade interventionsstudier med fysisk aktivitet på barn har dock avgörande metodologiska tillkortakommanden. Även om barn randomiseras till olika typer av organiserad fysisk aktivitet så kan man ju inte veta om de kompensatorisk rör sig mindre under resterande delen av dagen och vice versa. Ofta har försök gjorts att bedöma den totala mängden av fysisk aktivitet via självrapportering med diverse enkät- eller dagboksbaseade metoder. Dock har valideringsstudier visat att dessa metoder är tveksamt tillförlitliga för att bedöma graden av den fysiska aktiviteten hos barn under tolv års ålder. Med introduktionen av accelerometrar förbättras våra möjligheter att på ett mer objektivt sätt uppskatta barns fysiska aktivitet och med ledning av det kunna uppskatta de eventuella hälsoeffekter som är förenade med en viss nivå av fysisk aktivitet. En accelerometer är en mätare stor som en tändsticksask och innehåller en kristall som komprimeras av acceleration. Graden av kompression registreras och kan sedan via databearbetning avläsas som ett aktivitetsmått. Valideringsstudier av

accelerometer data visar att det är möjligt att beräkna den tid per dag som ett barn varit måttligt aktiv (ex. promenat) respektive ägnat sig åt hård fysisk aktivitet (ex. sprungit).

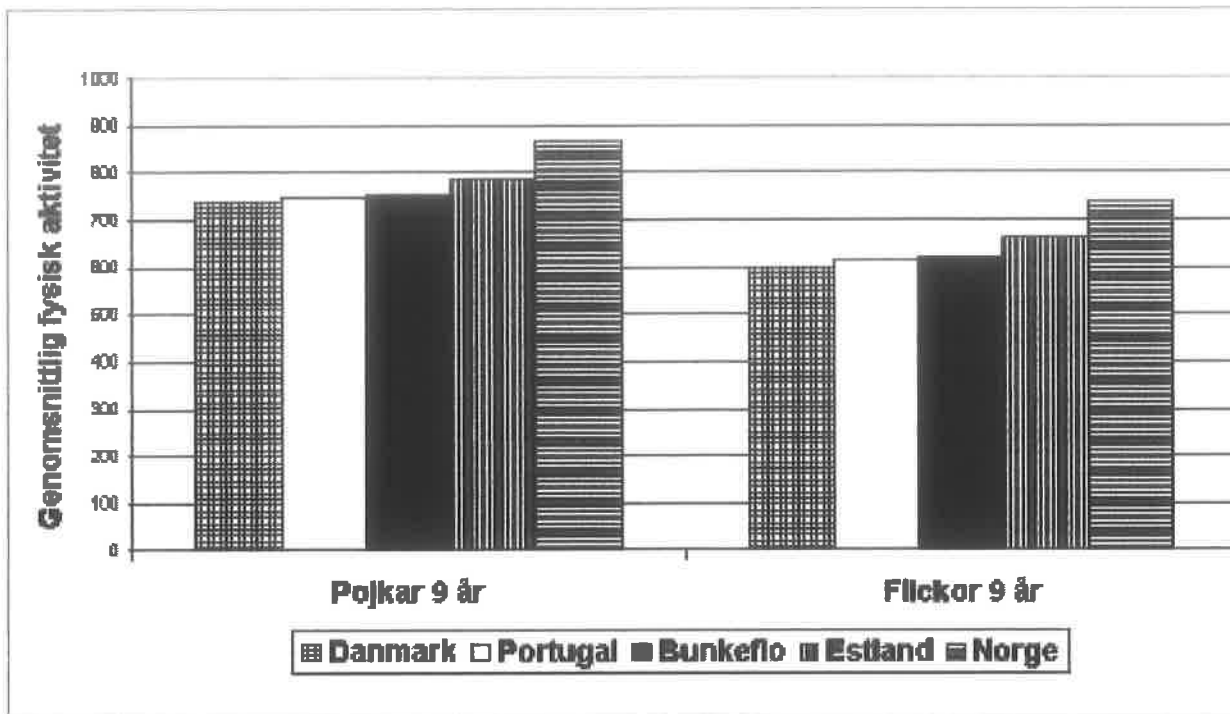
Fysiologidelen i Bunkefloprojektet

Fysiologidelen i den prospektiva Bunkeflostudien är en fristående delstudie där effekten av objektivt mätt mängd daglig fysisk aktivitet under barndomsåren utvärderas. Det övergripande syftet med studien är att belysa sambanden mellan olika grader av fysisk aktivitet i barndomsåren och vilken eventuell relation som finnes med riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom. Studien omfattar fysiologiska mätningar som började när barnen var mellan 9-10 år på 248 pojkar och flickor. Direkta mätningar av daglig fysisk aktivitet utfördes under fyra dagar hos varje barn med hjälp av en accelerometer. Liknande mätningar av barnen planeras till och med det att barnen har uppnått åtminstone 12-15 års ålder. Barnens nivå av daglig fysisk aktivitet jämförs därefter med olika fysiologiska tester så som blodtryck i vila, hjärtstorlek mätt med ultraljud (ekokardiografi) och maximalt syrgasupptag mätt vid arbetsbelastning på ergometercykel, som ett mått på konditio-

nen. Mängd kropps fett mäts av våra forskarkolleger på Ortopediska kliniken vid Universitetssjukhuset i Malmö med en röntgenteknik (DXA-teknik).

Studie resultat och dess betydelse

Ett stort problem med studier som stäcker sig över en längre tid är att både deltagare och undersökare tappat intresse, något som resulterar i hög bortfallsfrekvens. Minst lika ofta ger svårigheter med att finansiera studien över en längre tidsrymd upphov till att undersökningen avbryts i förtid. Dessa problem har ännu inte drabbat vår studie. Hittills har bortfallet mellan första mätningen och den första uppföljande mätningen varit lågt (< 10 procent), vilket ökar våra möjligheter att generalisera våra fynd. Det vi ser när accelerometer data utvärderas är barnen i studien tycks generellt vara mycket aktiva. I tabell 1 återfinns data för fysisk aktivitet för alla barnen. Som väntat ses en tydlig skillnad mellan pojkar och flickor. Pojkar var generellt (ca 20 procent) mer fysiskt aktiva jämfört med flickor och pojkar utförde ca 30 % mer hård fysisk aktivitet per dag än vad flickorna gjorde. Internationella rekommendationer för daglig fysisk aktivitet (2, 3) förespråkar minst 60 minuters acku-

Figur 1. Genomsnittlig fysisk aktivitet per dag (counts/minut) hos 9-10 åriga pojkar och flickor i Bunkeflostudien samt hos de barn i motsvarande ålder som deltog i European Youth Heart Study.

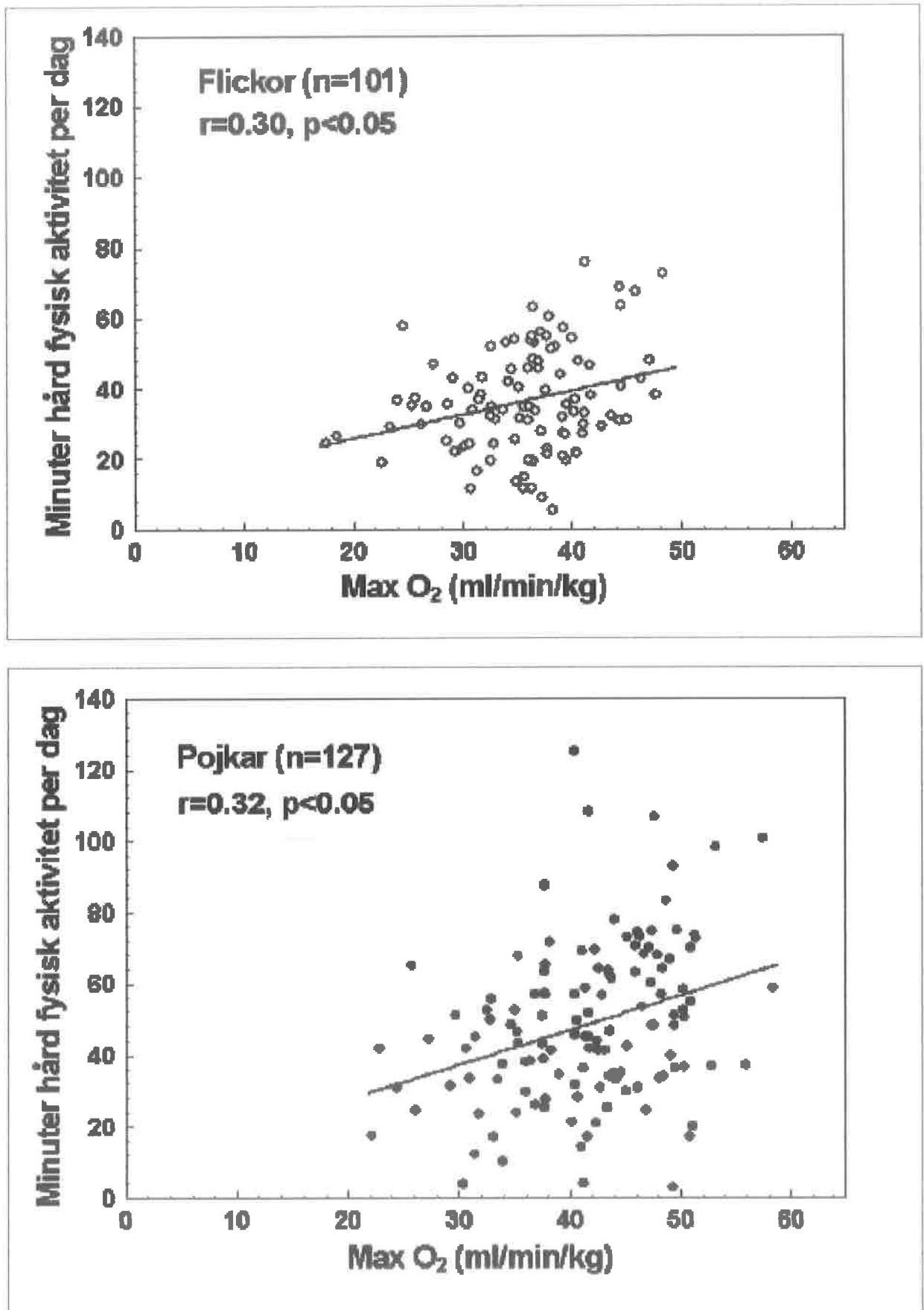
mulerad mängd av minst måttligt intensiv fysisk aktivitet per dag. Detta uppnåddes med råge av alla undersökta barn (4). Nyligen publicerades resultaten från en annan studie på barn, den så kallade European Youth Heart Study (EYHS) där den fysiska aktiviteten mättes med samma typ av accelerometrar som de vi använde i vårt projekt. I figur 1 ses att det är relativt små skillnader i daglig fysisk aktivitet hos barn i denna ålder oavsett om de bor i Danmark, Norge, Estland, Portugal eller i Malmö. Det finns dock ingenting som säger att 60 minuters måttligt intensiv fysisk aktivitet per dag, är tillräckligt för att undvika sjukdom. Denna rekommendation är inte så kallat evidensbaserad det vill säga det är inte vetenskapligt bevisat att just denna gräns utgör en minimigräns för vad som kan anses som en hälsosam mängd fysisk aktivitet. Man måste även när man värderar deskriptiva studier vara medveten om att det finns flera eventuella metodologiska tillkortakommanden med att använda accelerometrar. En avgörande faktor är vilka gränser man skall använda vid analys av accelerometer data för att beräkna den tid som ett barn utfört aktivitet med en viss intensitet. Vilken gräns skall exempelvis sättas för måttlig aktivitet? Detta är på

intet sätt klarlagt. Utöver det så mäts bara acceleration i vertikal riktning med de mätare som vi använt vilket leder till att fysisk aktivitet som inte innebär vertikal förflyttning av kroppen så som till exempel cykling undervärderas. En annan aktivitet som inte mäts över huvud taget är simning eftersom den typ av accelerometer som vi använde inte var vattentät. Det vore alltså arrogant att tro att de data som kommer från dessa mätare utgör någon absolut sanning när det gäller beräkningen av mängden fysisk aktivitet som barnet utfört. Dock kan man nog ändå fastslå att de data som genereras med denna metod troligen är betydligt säkrare än de uppgifter som man får fram med enkätbaserade metoder.

Mellanrubrik

Trots att alla barn uppfyllde rekommendationen för fysisk aktivitet så finns ändå en positiv relation mellan mängden fysisk aktivitet och maximal syreupptagningsförmåga (5). Detta kan ha betydelse, för lägre värden maximal syreupptagningsförmåga har tidigare visat sig vara förenat med ansamling av flertalet riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom hos barn. Det verkar sålunda som att om man ökar aktivitetsnivån ytterligare så kan man få yt-

terligare gynnsamma hälsoeffekter på maximala syrgasupptaget. I figur 2 ses relationen mellan antalet minuter med hård fysisk aktivitet per dag och barnens maximala syreupptagningsförmåga. Det man först måhända lägger märke till är hur svagt sambandet är, figurerna har nästan karaktären av hagelsvärmsutseende. Detta är framför allt en följd av att maximal syreupptagningsförmåga beror på många olika faktorer exempelvis genetik, hjärtstorlek, mängd röda blodkroppar och lungfunktion. Sålunda är den fysiska aktiviteten bara en faktor som påverkar maximala syreupptagningsförmågan. Men även det faktum att accelerometrar har en mätosäkerhet, vilket leder till att vissa barns aktivitetsnivå kan felklassificeras, kan påverka resultaten. I november 2005 presenterades våra data vid American Heart Associations vetenskapliga session i Dallas. Det faktum att USA leder ligan med såväl antalet feta barn som vuxna kan vara en förklaring till att presentationen blev mycket uppmärksam. Detta trots att vi presenterade det förväntade resultatet att både pojkar och flickor med en högre andel kroppsfett är mindre fysiskt aktiva jämfört med barn som har en mindre andel kroppsfett (6). Sambandet visas i figur 3 som

Figur 2. Korrelation mellan maximal syreupptagningsförmåga (Max O₂) och antalet minuter hård fysisk aktivitet per dag hos 9-10 åriga för pojkar och flickor.

beskriver sambandet mellan procentandel fett (av totala kroppsvikten) och antalet minuter hård fysisk aktivitet per dag. Utöver ovan beskrivna resultat så kan det fysiologiskt vara av intresse att man ser svaga samband mellan mängden hård fysisk aktivitet per dag och hjärtstorleken, där barn som har en högre fysisk aktivitetsnivå också har något större hjärtan (7). Det är allmänt känt att elitidrottare inom uthållighetssidrotter som cykling eller långdistanslöpning får ökad hjärtstorlek, men detta är första gången man har kunnat visa att även en ökad daglig fysisk aktivitetsnivå hos barn är förenat med en större hjärtstorlek. Gemensamt för de fynd som vi har redovisat i denna genomgång är att fysisk aktivitet tycks påverka riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdom hos barn i 9-10 års ålder, om än i låg omfattning. Det blir särskilt intressant att utvärdera om skillnaderna mellan grupperna med låg respektive hög fysisk aktivitet växer med ökad ålder. Är de barn som i 9-10 års ålder visar tendens till minskad aktivitet också de som blir markant inaktiva som tonåringar? Och är det i så fall förenat med försämrad riskfaktorprofil gällande hjärt-kärlsjukdom? Om så är

fallet kommer vi att kunna sätta mer vetenskaplig tyngd bakom argument om att samhället bör prioritera åtgärder som har som målsättning att få dagens ungdomsgeneration mer fysiskt aktiv. Om detta sedan leder på sikt till minskad sjuklighet som vuxen är ett annat ämne kan denna studie kanske svara på om några decennier.

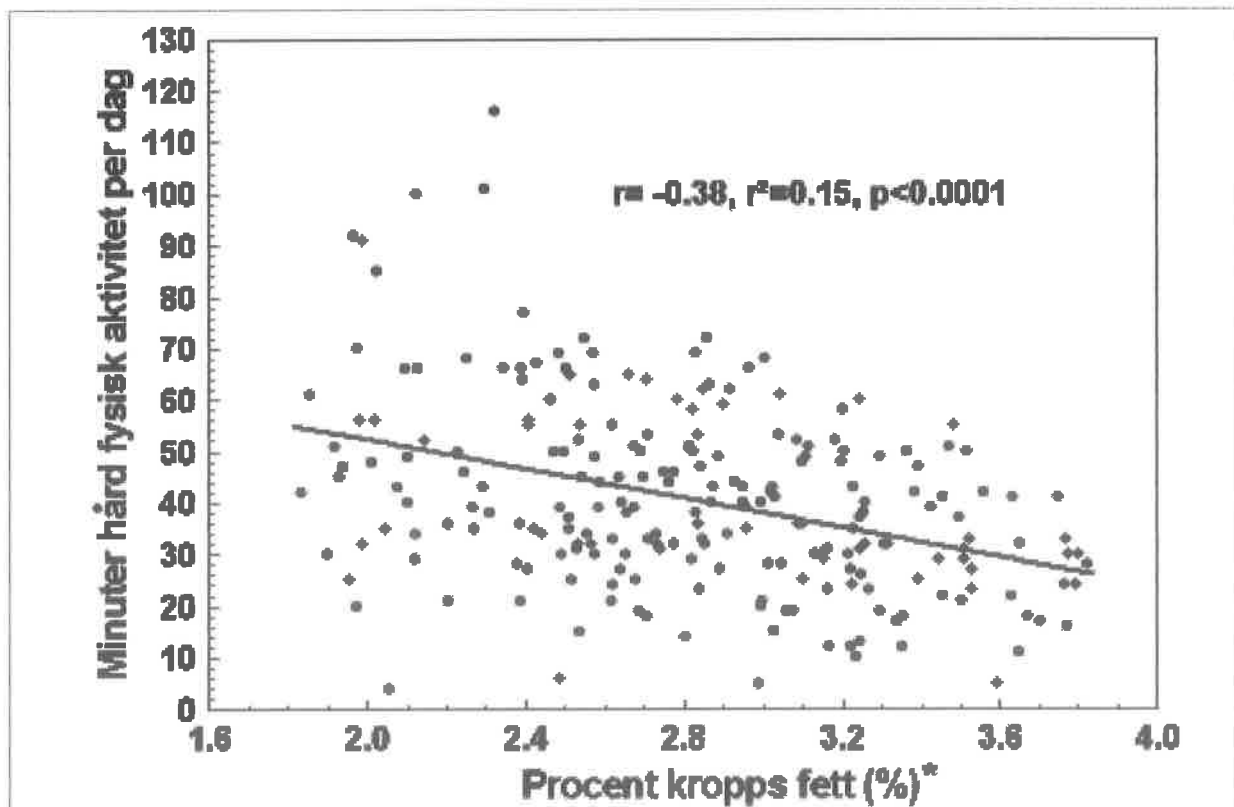
Korrespondens

Magnus Dencker, Specialistläkare
Kliniskt Fysiologiska Avdelningen,
ingång 44
Universitetssjukhuset MAS
205 02 Malmö

REFERENSER

- 1) Morris JN, Kagan A, Pattison DC, Gardner M, Raffle PAB: Incidence and prediction of ischemic heart disease in London busmen. *Lancet* 1966; 2: 552-559.
- 2) Cavill N, Biddle S, Sallis JF. Health enhancing physical activity for young people: Statement of the United Kingdom Expert Consensus Conference. *Pediatr Exerc Sci* 2001; 13:12-25.

- 3) Strong WB, Malina RM, Blimkie CJ, Daniels SR, Dishman RK, Gutin B, Hergenroeder AC, Must A, Nixon PA, Pivarnik JM, Rowland T, Trost S, Trudeau F. Evidence based physical activity for school-age youth. *J Pediatr* 2005;146:732-7.
- 4) Dencker M, Thorsson O, Karlsson M.K, Lindén C, Svensson J, Wollmer P, Andersen L.B. Daily physical activity in Swedish children aged 8-11 years. *Scand J Med Sci Sports*, in press.
- 5) Dencker M, Thorsson O, Karlsson M.K, Lindén C, Svensson J, Wollmer P, Andersen L.B. Daily physical activity and its relation aerobic fitness in children aged 8-11 years. *Eur J Appl Physiol*, in press.
- 6) Dencker M, Thorsson O, Karlsson M.K, Lindén C, Hansen S-E, Wollmer P, Andersen L.B. Daily physical activity in relation to body fat in young children. *Circulation* 2005; 112: Suppl II: Abstract 3612.
- 7) M. Dencker, O. Thorsson, M.K. Karlsson, C. Lindén, J. Svensson, L.B. Andersen, P. Wollmer. Objectively measured daily physical activity has a relation with left ventricular size in young children. *European J of Echocardiography* 2005; 6: Suppl 1: 430.

Figur 3. Korrelation mellan den proportionella andelen kroppsfett och antal minuter hård fysisk aktivitet per dag (n=227).
* logaritmerade värden.

Friskare tänder med små medel

Ökad fysisk aktivitet kan tänkas leda till tätare måltider. För att undersöka om munhälsan påverkas vid ökad aktivitet utförde folktandvården en studie i samband med Bunkefloprojektet. Resultatet visar att det går att få friskare tandkött med små medel.

Av Marianne Lipiäinen-Rosenberg & Ulla Schröder

När Bunkefloprojektet startades 1999 med docent Per Gärdsell, Ortopedikliniken, UMAS, som projektledare, fick även folktandvården i Bunkeflo vara med. Bunkefloprojektets målsättning och syfte var att inom skolans ram studera effekten av daglig fysisk aktivitet på barnens fysiska och psykiska hälsa och utveckling. Frågeställningen i vår del var om man i en så kallad hälsoskola även skulle få positiva effekter på munhälsan. En hälsobefrämjande livsstil kan tänkas ha såväl positiv som negativ effekt på munhälsan. Ett ökat hälsomedvetande kan leda till goda kost- och munhygienvanor och därmed bättre munhälsa. En ökad fysisk aktivitet kan emellertid även medföra att man lättare blir hungrig och törstig, vilket kan leda till mer frekventa kostintag och konsumtion av söta drycker. Negativa effekter på munhälsan kan då bli följden.

Syftet med vår studie var att följa barnen avseende karies och gingivit (tandköttinflammation) men även försöka kartlägga kost- och munhygienvanor.

Population

Barnen i klass 1 och 2 ht-99 samt i klass 1 ht-00, 206 barn, ingick i vår munhå-

sostudie, som avbröts och avslutades 2003. 168 barn hade då undersökts och följts under två år. Ytterligare 36 barn hade undersökts vid start men ej kommit till någon 2-årsuppföljning.

Metoder

Intervjuer

Föräldrarna intervjuades efter ett strukturerat formulär avseende barnens kost-

och munhygienvanor. Man frågade även hur barnen upplevde tandvårdsbesöket. Graden av obehagskänsla bedömdes med hjälp av en VAS-skala (visual analogue scale).

Undersökning och behandling hos tandläkaren

I samband med de årliga undersökningarna mättes graden av tandkött-

Marianne Lipiäinen-Rosenberg & Ulla Schröder vid Specialistkliniken för pedodonti, Bangat 18, 214 26 Malmö
ulla.schröder@skane.se

inflammation. Mängden bakterieplack på tänderna registrerades efter infärgning av tänderna.

Efter rengöring och torrläggning av tänderna diagnosticerades tandtytor med karies. Om nödvändigt togs även röntgenbilder. Barnen behandlades hos sin ordinarie tandläkare på kliniken enligt riktlinjer för barn och ungdomstandvården i folktandvården Skåne, det vill säga efter individuell riskbedömning.

Statistiska metoder

Wilcoxon's teckenrangtest (stickprov i par) användes för att studera förändringar avseende förekomst av plack, gingivit och karies efter två år. Skillnader vid start mellan dem som inte kom och dem som kom till 2-årskontrollen undersöktes med Wilcoxon's rangsumma test (= Mann-Whitney's test)

Resultat.

Kost- och munhygienvanor

Vid undersökningens start hade 66 procent av barnen mer än två olämpliga intag per dag. 90 procent av barnen borstade tänderna själva 1 – 2 gånger dagligen. I hälften av fallen hjälpte föräldrarna till en gång per dygn och i 20 procent fick barnen hjälp av vuxen två gånger dagligen. Åtta procent av barnen borstade aldrig tänderna själva utan fick hjälp av vuxen

Fluortandkräm användes av 98 procent. Sju procent av barnen upplevde obehag i tandvårdssituationen.

Förekomsten av bakterieplack var i genomsnitt 29 procent (+13 procent) vid första undersökningen och sjönk till 19 procent (+ 8 procent) efter två år. Denna skillnad var statistiskt signifikant ($p < 0.0001$). Gingivitförekomsten var i genomsnitt 12 procent (+ 10 procent) vid första undersökningen och sjönk till 6 procent (+ 5 procent) efter två år. Skillnaden var statistiskt signifikant ($p = .0.0001$).

De 36 barn som ej kom till någon tvåårsuppföljning hade lägre förekomst av såväl plack som tandköttinflammation vid start jämfört de barn, som vi kunde undersöka efter två år.

Förekomsten av karies var i stort oförändrad i gruppen efter två år (Tabell 1).

Diskussion.

Intervjuerna med föräldrarna vid start visade att 66procent av barnen hade

	Kariesfria Friska	Emaljkarier Ytlig karies	Dentinkaries /fyllning
Vid start	35 %	28 %	37 %
Efter två år	37 %	19 %	44 %
Skillnad	+2 %	- 9 %	+ 7 %

Tabell 1.

Jämförelse mellan kariesförekomst vid start och efter två år uttryckt i procent individer utan karies, med ytlig (emalj)karies och med dentinkaries som behandlats med fyllning.

fler än två olämpliga kostintag, vilket knappast är tillfredsställande. Detta är i överensstämmelse med vad man tidigare har observerat, vilket är anmärkningsvärt med tanke på de förhållanden som goda socioekonomiska bakgrundsfaktorerna i området.

När det gällde munhygienvanor, framstod det klart att de flesta föräldrar tog ansvar för att tandborstningen skulle fungera och frekvensen barn som fick hjälp av vuxen får anses vara god. Förekomsten av plack och tandköttinflammation var relativt sett låg och sjönk ytterligare vid 2-årsuppföljningen, en förändring som var statistiskt signifikant. Det är ett bra resultat och kan troligtvis förklaras av det faktum att barnens tänder färgades in för plack vid varje undersökning. På så sätt visualiserades plackförekomsten, vilket underlättade för patient och familj att se var det fanns brister, och de motiverades troligtvis till förbättrade åtgärder, vilket resultatet visade. Regelbunden infärgning av plack har även tidigare visats ha en motiverande effekt. Får man se var bristerna i munhygien finns, så är det också lättare att åtgärda. I vår population visade familjen redan från start ansvar för barnens munhygien.

I stort var frekvensen karies oförändrad. Förekomst av fyllningar och dentinkaries ökade med 7 procent till 44 procent, medan förekomst av emaljkaries minskade från 28 procent till 19 procent. Frekvensen helt kariesfria munnar ökade med två procent. Två år är emellertid en relativt kort period för att studera karies utveckling. Under förutsättning att goda munhygienvanor, alltså låg förekomst av plack och

tandköttinflammation bibehålls bör det på sikt leda till lägre förekomst av karies, eftersom det är samma bakterier som orsakar tandköttinflammation som karies. Det är emellertid inte möjligt att jämföra med den epidemiologi som rutinemässigt förs i folktandvården, eftersom dess parametrar är betydligt grövre än dem vi använt oss av. Det som var positivt med vår studie var att man med en relativt låg insats, infärgning av bakterieplack, grundlig undersökning av tänder och tandkött samt information och instruktion nådde klart förbättrad munhälsa, det vill säga friskare tandkött. På två år kan det inte förväntas att kariesbilden radikalt skall förändras men en ökning med två procent kariesfria individer och numeriskt minskad mängd ytlig karies, kan tolkas optimistiskt för framtiden. God munhygien innebär minskad risk för ny karies. Det är i tandytan karies startar. Kostvanorna borde däremot förbättras. Hur det var på den fronten fick vi inte möjlighet att bedöma men förhoppningsvis har den allmänna hälsoinriktningen på Bunkesfloprojektet lyckats med detta!

Litteratur:

- Goldberg P, Matsson L, Andersson H. (1985). Partial recording of gingivitis and dental plaque in children of different ages and in young adults. Community. Dent. Oral Epidemiol, 13:44 -46.
- Klingberg G. (1995). Dental fear and behavior management problems in children. A study of measurement, prevalence, concomitant factors and clinical effect. Thesis. Gothenburg: Faculty of Odontology, Göteborg University. *Swed Dent J*, suppl 103.

Bunkefloprojektet

Barn med ADHD har sämre motorik

Kan uppmärksamhetsstörning hos barn i vissa fall betraktas som en form av omognad som senare växer bort?

Av Peik Gustafsson

Inom ramen för Bunkefloprojektet genomförde vi en undersökning gällande förekomsten av uppmärksamhetsstörning bland barn i årskurserna ett till tre. Undersökningen påbörjades i slutet av höstterminen 1999 och avslutades under vårterminen 2000.

Deltagare i studien har varit: dr Peik Gustafsson, BUP-Klin. UMAS, dr Gunnilla Thernlund BUP-Klin. Lund, idrottslärare fil.dr.Ingegerd Ericsson, Malmö Högskola, dr Christian Lindén, ortopediska klinken UMAS, dr Magnus Karlsson, ortopediska kliniken UMAS samt dr Jack Besjakov, Röntgendiagnostiska avdelningen UMAS. Psykologtestningarna har genomförts av leg. psykolog Ann Zyto.

Bakgrund

Under senare år har barn med koncentrationssvårigheter uppmärksamats som en viktig riskgrupp i skolan och i samhället. Barn med svår uppmärksamhetsstörning med eller utan hyperaktivitet får diagnosen ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). De barn som utöver ADHD-symptom även har motoriska koordinationssvårigheter samt ibland perceptuella svårigheter, uppfyller kriterier för diagnosen DAMP (Deficits in Attention, Motor control and Perception). Det finns ett flertal studier som visar att barn med ADHD utgör en viktig riskgrupp vad gäller skolresultat och social

anpassning. Barn med ADHD har svårt för att strukturera sitt skolarbete och presterar ofta dåligt i förhållande till sin begåvningsnivå. De kommer lätt i konflikt med jämnåriga och vuxna och har svårt för att fullfölja utbildningar och klara av en god yrkeskarriär som vuxna. Risken för social missanpassning, missbruk och kriminalitet är kraftigt ökad för personer med diagnosen ADHD. Många utvecklar psykiatriska symptom såsom ångest, depression, bipolär sjukdom och personlighetsstörning. Man anser därför idag att det är viktigt att tidigt försöka identifiera barn i denna riskgrupp och sätta in behandlings- och stödåtgärder för att förbättra framtidsutsikterna för dem.

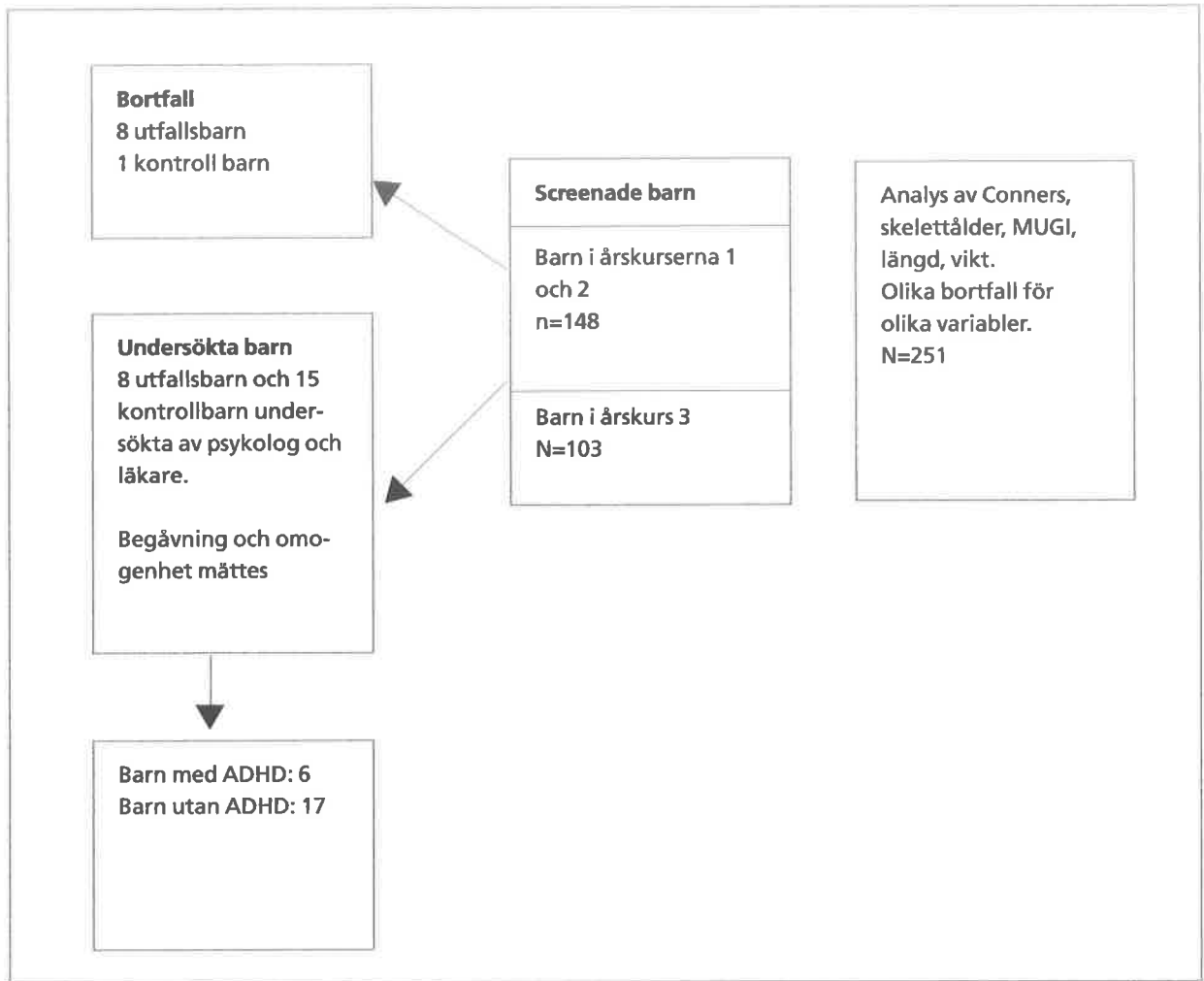
Symptomen på ADHD liknar omogenhet, det vill säga barn med ADHD beter sig ofta mer som ett flera år yngre barn. Det finns därför teorier om att ADHD utgör en form av biologisk omogenhet. Då kan det också finnas hopp om att ett barn med ADHD så småningom kommer att mogna ikapp med sina jämnåriga så att symptomen försvinner. Det finns stöd för att detta ibland sker, men det finns också färiska studier som tyder på att en majoritet av barn med ADHD fortsätter att ha diverse svårigheter som vuxna trots att högst ca 30-40 procent uppfyller kriterierna för diagnosen ADHD i 20-års åldern och att frekvensen kan minska

ytterligare i vuxen ålder [1]. Genetiska faktorer slår igenom starkt i olika vetenskapliga studier och utgör den viktigaste förklaringsmodellen till varför vissa personer utvecklar ADHD-symptom. Det finns dock andra tänkbara orsaker såsom komplikationer i samband med graviditet och förlossning (virusinfektioner under graviditeten, inverkan av gifter tidigt under nervsystemets utveckling, näringsbrist under graviditeten, syrebrist vid förlossningen, för tidig födelse). Gränsen mot normala barn är diffus då det finns barn med ett fåtal ADHD-symptom som inte fullt ut uppfyller diagnoskriterierna. Omkring 4-5 procent av barn i åldrarna 6-12 år anses uppfylla kriterierna för ADHD och många fler har vissa symptom utan att kunna få diagnosen. Ibland har även barn som endast har ett fåtal symptom och som därför inte kan få en ADHD-diagnos stora problem i skolan eller hemma.

El-Sayed och medarbetare i Stockholm [2] har föreslagit att det finns en grupp barn med ADHD av en typ som kan uppfattas som en allmän omogenhet, med god chans att dessa barn så småningom kommer ikapp sina jämnåriga, till skillnad från en annan typ av

Peik Gustafsson (presentation)

peik.gustafsson@med.lu.se

ADHD med större avvikelser från det normala och med större risk för kvarstående problem i vuxen ålder. De har i en tvillingstudie identifierat olika genetiska faktorer, en mer specifik för ADHD och en som har samband med omogenhet hos barnet enligt föräldrarnas skattning.

I vår studie har vi närmare velat undersöka sambandet mellan ADHD och omogenhet genom att analysera olika omogenhetsfaktorer.

Metoder

Symptom på uppmärksamhetsstörning kartlades med hjälp av frågeformulär till föräldrar och lärare samt genom iakttagelser av barnet i samband med läkar- och psykologundersökningen. Conners formulär till föräldrar och lärare användes också som ett mått på misstänkta ADHD-symptom. Conners korta formulär som användes i studien består av 10 frågor gällande vanliga ADHD-symptom och har använts för att bedöma mängden av ADHD-symptom [3]. Utfallsbar-

nen som kallades till undersökning hade mer än 14 poäng enligt föräldrarna eller mer än elva poäng enligt läraren.

På ett frågeformulär fick föräldrar och lärare skatta om barnet är barnsligt för sin ålder (inte alls, stämmer någollunda eller ibland, stämmer mycket eller oftast). Dessa svar användes som ett mått på omogenhet.

Barnets begåvningsnivå fastställdes med hjälp av begåvningstestet (WISC).

Barnets motorik bedömdes av idrottsläraren enligt en standardiserad metod kallad MUGI (Motorisk Utveckling som Grund för Inläring) [4]. MUGI observationsschema innehåller 16 olika grovmotoriska övningar som mäter balansförmåga/bilateral koordination respektive öga-handkoordination.

Kön, ålder, längd och vikt registrerades i samband med att barnet undersöktes.

Barnets skelettålder fastställdes efter en röntgenundersökning som gjordes i samband med undersökningen av ske-

lettstyrka som ingick i ortopediska klinikkens forskning inom Bunkefloprojektet.

Resultat

Utgående från barnen i årskurs ett och två undersöktes 23 barn (8 utfallsbarn och 15 kontroller). Sex av barnen uppfyllde kriterier för diagnosen ADHD vilket motsvarar cirka 4 procent av barnen, *figur 1*.

Signifikanta skillnader mellan utfallsbarnen och kontrollbarnen fanns gällande Connerspoängen enligt svar från såväl föräldrar som lärare samt resultaten av den motoriska bedömningen (MUGI).

Utgående från barnen i alla tre årskurserna undersöktes korrelationen mellan barnets ålder och olika variabler som skulle kunna utgöra mått på mognad. Connerspoängen enligt föräldrar och lärare korrelerade inte till barnets ålder. Det gjorde däremot längd, vikt, skelettålder samt utfallet vid MUGI-undersökningen.

Då MUGI-resultaten jämfördes

med Connerspoängen enligt föräldrar och lärare, fann vi en signifikant korrelation. De barn som fick diagnosen ADHD hade en sämre motorik än barn som inte fick någon diagnos. MUGI-resultaten korrelerade däremot inte med de andra objektiva biologiska måtten på omognad, alltså längd, vikt och skelettålder, som emellertid korrelerade med varandra. Längd, vikt samt skillnaden mellan kronologisk ålder och skelettålder korrelerade inte med Connerspoängen enligt vare sig föräldrar eller lärare. Statistisk power-beräkning visar att en korrelation på mer än 0.20 borde kunna upptäckas med 80 procent sannolikhet om man utgår från fem procents signifikansnivå.

Då det gäller omogenhet enligt föräldrar och lärare fann vi att samtliga barn med ADHD bedömdes som omogna men endast 18 procent av dem utan diagnos, *figur 2*. Av utfallsbarnen bedömdes också samtliga som omogna men bara sju procent av kontrollbarnen. Bland de undersökta barnen skattades inget av barnen utan ADHD och med normal begåvning som omoget, medan två barn utan ADHD men med låg begåvning skattades som omogna. Ju högre graden av omogenhet var, desto lägre var begåvningen, *figur 3* och desto fler var antalet ADHD-symptom. MUGI-poängen korrelerade också till graden av omogenhet, *figur 4*. Med hjälp av logistisk regression kunde 71 procent av den statistiska variansen i graden av omogenhet förklaras av ADHD-symptom, motoriska svårigheter och låg begåvning. Med tanke på svårigheter i form av mätfel med mera är detta en mycket hög siffra! Det förelåg inte några statistiskt signifikanta korrelationer mellan omogenhetsskattningarna och de objektiva biologiska omogenhetsvariablerna, det vill säga längd, vikt och skelettålder.

Slutsatser

Vi kunde fastställa att graden av ADHD-symptom inte korrelerade till åldern hos barnen i årskurs 1-3. De objektiva måtten på allmän biologisk mognad som längd, vikt och skelettålder hade ett starkt samband med ålder medan motorisk förmåga hade ett något svagare samband med ålder. Den motoriska förmågan hade ett tydligt samband med ADHD-symptomen men inte med längd, vikt eller ske-

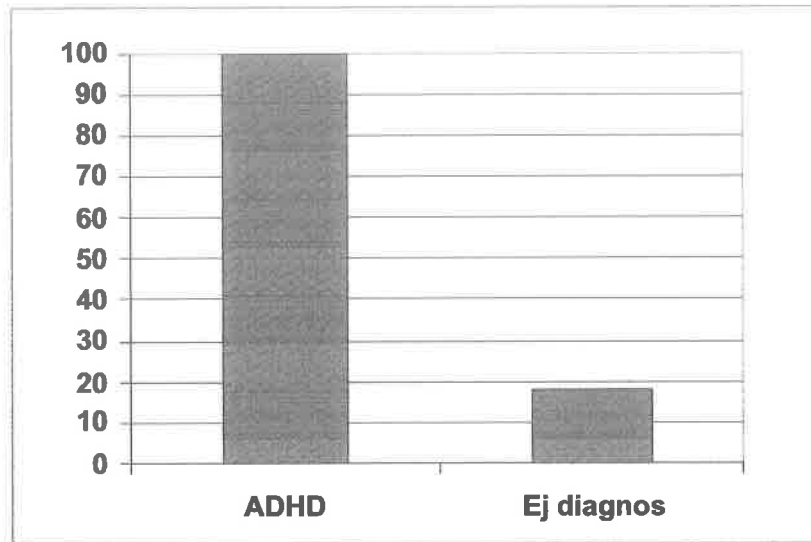

Fig 2.

Andel individer i procent skattade som omogna av föräldrar och lärare.

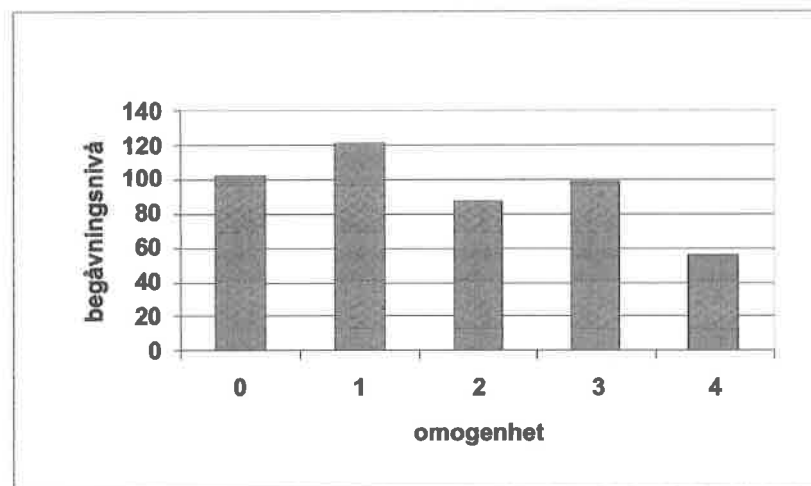

Fig 3.

Begåvningsnivå för olika grader av omogenhet.

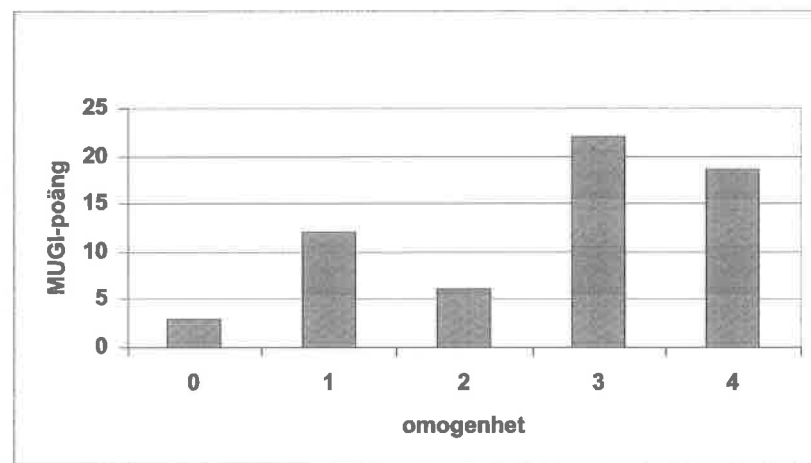

Fig 4.

MUGI-poäng för olika grader av omogenhet.

lettålder. Detta kunde man förvänta med tanke på att tidigare forskning identifierat ett sådant samband vilket lett till formulerandet av diagnosen DAMP.

De biologiska icke-beteende-variablerna längd, vikt och skelettålder kunde inte visas ha något samband med ADHD-symptom. Dessa variabler hade inte heller något samband med lärar- och föräldraskattningarna gällande omogenhet. Omogenhet enligt lärare och föräldrar hade däremot starka samband med ADHD-symptom, låg begåvning och motoriska svårigheter hos barnet. Det förefaller som om föräldrarnas och lärarnas omogenhetsskattningar identifierar barn med en varierande blandning av ADHD-symptom, låg begåvning och motoriska svårigheter. De barn som bedömdes som mest omogna hade oftast en kombination av ADHD, låg begåvning och motoriska svårigheter. I vår studie

kunde vi inte urskilja någon speciell undergrupp av ADHD-barn med omogenhet skilt från en icke-omogen grupp. Om det finns en speciell "omogenhetsvariant" av ADHD så verkar det inte röra sig om en generell utvecklingsförsening som även drabbar kroppsutvecklingen eftersom det borde påverka längd, vikt och skelettålder hos barnen, och i vår studie hade dessa faktorer inte något samband med ADHD-symptomen. Ett problem med det subjektiva omogenhetsbegreppet enligt lärare och föräldrar är att det är orent och tycks fånga upp låg begåvning och motoriska svårigheter likaväl som ADHD. Enligt Christopher Gillbergs studier försvinner de motoriska svårigheterna hos två tredjedelar av barn med ADHD och motoriska problem, men kvarstår hos en tredjedel in i vuxen ålder [5]. Låg begåvning förändras oftast mycket litet med ålder. Gällande ADHD växer omkring två

tredjedelar ur diagnosen men de flesta av dem har kvarstående problem. Sammantaget ser det ut som om omogenhetsbegreppet inte tillför så mycket jämfört med begreppen ADHD, låg begåvning och motorik. Den genetiska faktor som El-Sayed et al beskrivit som korrelerar till omogenhet men inte är specifik för ADHD kan mycket väl tänkas korrelera till låg begåvning och/eller motoriska svårigheter. Det är inte heller säkert att så många av de omogna barnen växer ifrån sin ADHD-problematik, särskilt som vår undersökning talar emot att det skulle finnas en speciell omogen typ av ADHD. De omogna ADHD-barnen verkar vara "vanliga" ADHD-barn.

REFERENSER

(Fullständig referenslista återfinns på www.svenskidrottsmedicin.org)

Annons

Stryker

Pendeln har svängt:

Ökad fysisk aktivitet i skolan

Det är skolans uppgift att bidra till att skapa ett livslångt intresse för fysisk aktivitet. Men vilka aktiviteter är det som skapar en lust för rörelse? Är det promenader eller att klättra, gunga, balansera och hoppa? Och hur ser den skolgård ut som bäst stimulerar barns motoriska utveckling?

Av Ingegerd Ericsson

Tre år efter att de första forskningsresultaten från Bunkefloprojektet presenterades, bland annat i Svensk IdrottsMedicin 4/00, började pendeln äntligen svänga mot ökad fysisk aktivitet och mer idrott och hälsa i skolan. Aldrig tidigare har Skolverket eller Myndigheten för Skolutveckling (fortsättningsvis benämnd myndigheten) lyft fram och betonat betydelsen av fysisk aktivitet så tydligt som nu. Från att skolans idrottsundervisning under hela 90-talet kraftigt skurits ner märks nu helt andra tongångar. I myndighetens rapport "Fysisk aktivitet för bättre kunskapsutveckling" framgår att elever klarar skolan bättre om de rör på sig mer. De blir gladare och får lättare att koncentrera sig, vilket gör att det blir lugnare i klassrummen. Detta leder i sin tur till att eleverna bättre tar till sig kunskaper, skriver myndigheten (2005A).

För att lärande ska fungera bra måste eleverna vara i god form och hjärnan vara i ett lärande tillstånd. Att trivas och må bra är förutsättningen för att utveckla förmågan att lära och att utvecklas. Därför bör fysisk aktivitet naturligt finnas med i skolans vardag, menar myndigheten (2005B).

Läroplanstillägg

Skolans ansvar att erbjuda alla elever regelbunden fysisk aktivitet inom ramen för skoldagen har tydliggjorts

genom tillägg i läroplanerna. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 har fått följande tillägg (kursivt):

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. ... I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor skall uppmärksammas.

I Läroplanen för de frivilliga skolorna Lpf 94 har följande skrivits in:

Skolan skall utveckla elevernas kommunikativa och sociala kompetens samt uppmärksamma hälso- och livsstilsfrågor. Skolan skall även sträva efter att ge gymnasieeleverna förutsättningar att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter.

Läroplanstexterna ger dock inte några anvisningar om hur mycket tid som bör anslås per dag eller närmare definition av vad som menas med fysisk aktivitet.

Fysisk aktivitet, idrott och hälsa

Skolämnet Idrott och hälsa ska bidra till att alla elever får ett livslångt intresse för fysisk aktivitet. Ämnet ska ge eleverna erfarenhet av aktiviteter utifrån

var och ens individuella behov. Trots detta har skolans idrottsämne alltmer kommit att likna föreningsidrotten där olika typer av bollspel dominerar, särskilt i klasser som har samundervisning (Ericsson, 2003; Carli, 2004). Dessutom får flickor ofta lägre betyg än pojkar i idrott och hälsa. Flertalet elever får ett gott utbyte av ämnet, men det finns elever som på grund av fetma eller annan problematik är fysiskt inaktiva både i skolan och på fritiden (Skolverket, 2003).

Att deltagande i idrott och annan fysisk aktivitet på fritiden varierar med social bakgrund, ålder och kön är väl känt. Även motoriska och fysiska förutsättningar påverkar graden av fysisk aktivitet. Därför blir skolans uppgift att nå alla elever med fysiska aktiviteter extra betydelsefull. Men alla skolor följer ändå inte läroplanstexten om att erbjuda eleverna daglig fysisk aktivitet. Två och ett halvt år efter att tilläggen skrevs in i läroplanerna är det fortfarande många som inte har uppmärksammat förändringen, eller gjort något åt den. Här kan man fundera över om fler skulle ha kommit igång med arbetet om läroplanstexten varit tydligare. Det är förmodligen inte tillräckligt tydligt att uttrycka att skolan skall sträva efter att erbjuda fysisk aktivitet.

Anmärkningsvärt är att de skolor som ordnar daglig fysisk aktivitet ändå inte når alla elever. Det är framför allt i

Uppnår målen	Helt		Är på god väg		Otillräckligt	
	antal	%	antal	%	antal	%
Interventionsgrupp	102	67	47	31	3	2
Jämförelsegrupp	47	48	47	47	5	5

Tabell 1.

Resultat på nationella prov i svenska skolår 2 (n=251). Skillnaden mellan interventions- och jämförelsegrupp är signifikant ($p < 0,05$).

Uppnår målen	Helt		Är på god väg		Otillräckligt	
	antal	%	antal	%	antal	%
Interventionsgrupp	73	48	65	43	14	9
Jämförelsegrupp	30	30	60	61	9	9

Tabell 2.

Resultat på nationella prov i matematik skolår 2 (n=251). Skillnaden mellan interventions- och jämförelsegrupp är signifikant ($p < 0,05$).

grundskolans högre år och i gymnasieskolan som elever inte deltar i de fysiska aktiviteter som skolan anordnar. Flickor deltar i mindre utsträckning än pojkar. Bland de fysiska aktiviteter som grundskolor erbjuder är promenader vanligast förekommande och myndigheten beskriver utförligt hur skolor arbetar med promenader. En tänkbar förklaring till varför elever inte deltar i skolans promenader framkommer i en undersökning där elever i år 6 och 9 svarar att vandring är en av de aktiviteter de tycker allra sämst om (Meckbach, 2005A). Dessutom är elever vid skolor som har den minsta tiden schemalagd idrottsundervisning mindre fysiska aktiva än elever som har mer idrottsundervisning (Meckbach, 2005B).

Ökad kunskap

Det finns således ett tydligt behov av ökad kunskap om hur fysisk aktivitet i skolan ska organiseras; vilken typ av aktivitet skapar ett livslångt intresse för fysisk aktivitet? Förmodligen är svaret en kombination av många olika insatser. Engströms studier (2005) visar exempelvis att de mest aktiva motionsutövarna finns bland dem som har positiva erfarenheter av skolans idrottsundervisning i kombination med en

Är det promenader eller motoriska aktiviteter som att klättra, balansera, hoppa med mera som motiverar barn och ger ett livslångt intresse för fysisk aktivitet?

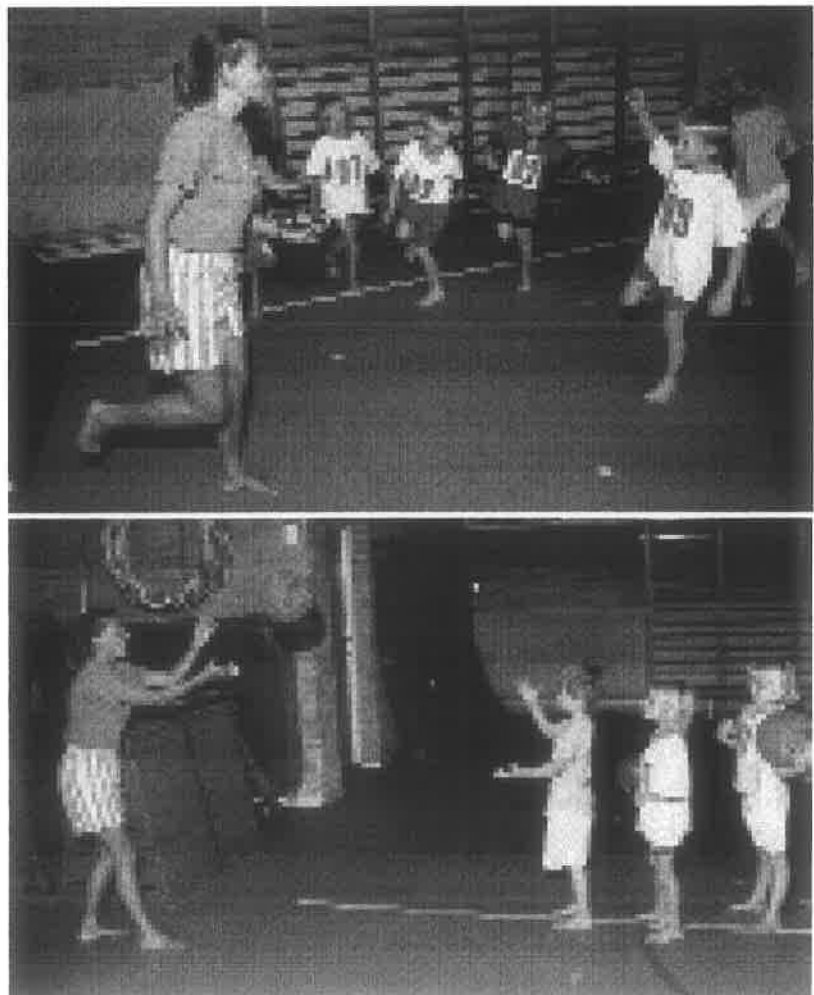
högskoleutbildning.

De pågående forskningsprojekt som syftar till att utvärdera regeringens satsning på samverkan mellan skolan och idrottsrörelsen (RF, 2005) behöver kompletteras med forskning som tydligt belyser vilka effekter olika typer av fysisk aktivitet i skolan får.

Specialpedagogiskt stöd

Såväl Skolverket som myndigheten lyfter fram behovet av att redan på ett tidigt stadium kunna upptäcka när elever behöver särskilt stöd i undervisningen (Sydsvenska Dagbladet, 2005). Vikten av att utveckla effektiva metoder för identifiering av barn med motorik- och koncentrationsproblem vid skolstarten framhålls också ofta av idrottslärare, läkare och forskare, så att dessa får den hjälp med motoriska och perceptuella svårigheter de behöver. Dessa synsätt förstärks av de resultat som framkommit i Bunkefloprojektet, såväl när det gäller motorik och koncentrationsförmåga som skolprestationer. Det finns alltså goda skäl till att utveckla tekniker för observationer och rutiner vid tidpunkten för barns skolstart.

Skolhälsovårdens rutiner vid skolstarten har kritiserats för bristande kunskap och resurser. Barn med risk att utveckla koncentrationssvårigheter, motoriska och/eller kognitiva svårigheter skulle kunna identifieras vid skolstarten med hjälp av relativt enkla metoder.

Flera förslag på hur en undersökning vid skolstarten skulle kunna se ut har presenterats men för närvarande finns inte konsensus inom området (Ericsson, 2003). Det mätinstrument som använts för att observera elevers motorik i Bunkefloprojektet, MUGI observationsschema, skulle kunna fungera som ett pedagogiskt hjälpmedel även i andra skolor. MUGI observationsschema (Ericsson, 1997) är avsett att användas framför allt vid skolstarten av idrotts- och speciallärare i samverkan med Skolhälsovårderna. Motorikobservationer bör genomföras rutinmässigt, för att tidigt fånga upp elever i behov av stöd i sin motoriska utveckling. Motorikobservationerna kan även vara ett komplement vid planeringen av generella pedagogiska metoder för alla elever och av specialpedagogiska individuella åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd.

I en studie om elever som behöver specialpedagogiskt stöd (Myndigheten för skolutveckling, 2005C) framkommer att andra generationens invandrare utgör den största andelen av de elever som bedöms behöva mer stöd än vad de får i skolan. Dessutom är det oroande stora grupper barn till arbetare, studerande och arbetslösa som inte

får sina behov av särskilt stöd tillfredsställda. Skäl som anges är resursbrist, inte bara i form av ekonomiska brister utan också brister i organisation och personalens kompetens.

Exempel på svårigheter som innebär att elever kan behöva extra stöd i skolan är: Språksvårigheter, uttalad aggressivitet och asocialitet, koncentrationsstörningar, fysiska funktionshinder, utvecklingsstörning, brister i socialt samspel, kognitiva svårigheter samt diagnoserna dyslexi, ADHD och DAMP. De perceptuella och motoriska svårigheter som även elever utan diagnos kan få berörs inte närmare i studien. "Synliga funktionshinder" leder ofta till adekvata åtgärder medan mindre synliga problem, såsom perceptuella och/eller motoriska brister, i högre grad blir utan specialpedagogiska insatser. Vanligast är att tysta, blyga barn får för lite stöd. De har svårt att koncentrera sig och beskrivs som initiativsvaga. Men även utagerande, "bråkiga" elever kommer ibland i kläm, då skolan sällan har tid eller möjlighet att på djupet analysera var roten till elevens beteende finns att söka, skriver myndigheten (2005C).

Det behövs således mer forskning som kan belysa orsaker till att elever får svårigheter i skolan och lärare behöver

ha ökad kunskap om hur elever med olika förutsättningar kan identifieras och stödjas, exempelvis genom motorikobservationer och motorisk/perceptuell träning.

Lärnmiljö

Myndigheten (2005B) lyfter fram skolgården som en viktig resurs i arbetet med att skapa en miljö som främjar lärandet. Skolorna behöver ha skolgårdar som stimulerar till fysisk aktivitet och de bör ses som en resurs för lärande och utveckling. Samtidigt visar Mårtenssons (2004) observationer att det finns barn som av olika anledningar inte kommer med i kamraternas rörelselekar utomhus utan drar sig undan eller söker sig till vuxna i närheten.

Grahn, Mårtensson m.fl (1999) har visat att barn i förskolor som hade en relativt naturlig och "klättrvänlig" förskolegård utvecklade bättre styrka, balans och koncentrationsförmåga än barn som vistades på mer traditionellt utformade förskolegårdar. Men även forskning som visar hur skolgårdar och skolors närmiljö bör utformas för att stimulera motorisk utveckling och lärande behövs. De miljöer som är särskilt utsedda till utevistelse för barn kan för vissa barn, enligt Mårtensson

Hur ser den skolgård och närmiljö ut som bäst stimulerar barns motoriska utveckling? Kan "klättrvänliga" skolgårdar påverka elevers styrka, balans och koncentrationsförmåga?

(2004), vara enda möjligheten att tillgodose existentiella behov av närhet till natur och landskap. Regeringens satsning på att samordna kunskapsutveckling och kunskapsspridning som rör barns och ungas utemiljöer känns därför angelägen. Även barns rätt till säkra och utvecklande miljöer ska behandlas (Neldestam, 2005).

Motorik och lärande

Arbetet med ökad fysisk aktivitet i skolan bör enligt myndigheten ses som en del av skolans kunskapsuppdrag. Elever, lärare, rektorer och föräldrar upplever att effekterna av skolornas arbete med daglig fysisk aktivitet är att eleverna är gladare, det är lugnare i klassrummet, det är lättare att koncentrera sig, det sociala klimatet är bättre och att elevernas kunskapsutveckling påverkas positivt.

De effekter som så gott som alla (elever, lärare, rektorer och föräldrar) lyfter fram och som också framkommer i utvärderingar och undersökningar är att fysisk aktivitet under skoldagen gör det lättare för eleverna att koncentrera sig och att det skapar lugn i klassrummet, vilket många upplever som en bristvara i skolan. Flera nämner också att barnen blir gladare. En annan effekt som så gott som samtliga lyfter fram är att det sociala klimatet mellan elever och mellan lärare och elever blir bättre. En förbättrad självkänsla hos elever tas upp av rätt många lärare. En del skolor anger att kränkningar inte längre förekommer eller har minskat. Några skolor säger att de har fått bättre resultat på nationella prov. Det verkar som om en satsning på daglig fysisk aktivitet i skolan ger en bättre miljö för lärande vilket resulterar i en förbättrad kunskapsutveckling hos elever (Myndigheten för skolutveckling 2005B, s. 17).

Forskningsresultat från Bunkefloprojektet (Ericsson, 2003), som även redovisats i Svensk IdrottsMedicin 4/03, visar att elever som haft utökad fysisk aktivitet och extra motorisk träning i skolan fick bättre resultat på nationella prov i svenska och matematik (tabell 1 och 2) än elever som endast haft skolans ordinarie idrottsundervisning två lektioner per vecka. Skillnaderna mellan interventions- och jämförelsegrupp är statistiskt säkerställda i både svenska och matematik ($p < 0,05$). En tolkning är att eleverna fått mer energi och kapacitet till andra kogniti-

va funktioner i takt med att grovmotoriska rörelsemönster förbättrats och automatiserats.

I detta sammanhang måste framhållas att den motoriska träning som eleverna i Bunkefloprojektet har är mycket mer medveten än ett erbjudande om fysisk aktivitet vilket innebär att skollämnat idrott och hälsa utökats till tre lektioner per vecka, att idrottsföreningar leder lekfulla rörelselektioner utifrån grovmotorisk utveckling två lektioner per vecka och att elever som i strukturerade motorikobservationer visar sig behöva extra motorisk träning får individuellt anpassad sådan i en mindre grupp under ledning av utbildad idrottslärare minst en lektion per vecka. Alla elever har alltså 5-6 schemalagda rörelselektioner varje vecka.

Syftet med studien var att studera eventuella påverkanseffekter av utökad fysisk aktivitet och individuellt anpassad motorisk träning i skolan när det gäller motorisk status, koncentrationsförmåga och skolprestationer.

Ungefär fem procent av alla förskolebarn har svårt för att koncentrera sig samtidigt som de har motoriska och/eller perceptuella svårigheter. Omkring tio procent av alla nybörjare i skolan bedöms vara motoriskt osäkra och detta försvinner oftast inte av sig själv. Barn med inlärningssvårigheter i svenska och matematik har ofta även sensomotoriska brister, som gör att de kan ha svårt att koncentrera sig och därmed kan även inlärningsförmågan hämmas (Cratty, 1997; Ericsson, 1997; Cantell, 1998; Kadesjö, 2000). Inlärningsproblem har visat sig vara större bland barn som har både koncentrations- och motoriska brister än bland barn som enbart har koncentrations- och motoriska svårigheter (Kadesjö & Gillberg, 1999; Tannock & Brown, 2000).

Resultaten från genomförda motorikobservationer bekräftar studiens första hypotes att barns grovmotorik (balans- och koordinationsförmåga) förbättras med ökad fysisk aktivitet och motorisk träning i skolan. Resultaten visar också ett statistiskt säkerställt samband mellan motorik och koncentrationsförmåga. För elever som hade stora motoriska brister och som fått extra motorisk träning utöver den utökade fysiska aktiviteten märks tydliga positiva effekter på koncentrationsförmågan.

Dessa och andra forskningsresultat som visar effekter av medveten motorisk träning, exempelvis Hannaford (1997) och Mortensen (1997) torde kunna motivera en tydligare skrivning i skolans styrdokument, med betoning på barns motoriska utveckling och behov av regelbunden motorisk träning. Om skolan som idag enbart ska sträva efter att erbjuda fysisk aktivitet kan den goda intentionen komma att se väldigt olika ut från skola till skola, både i kvalitet och omfattning. För ett enskilt barn kan detta få avgörande konsekvenser för såväl trivsel som kunskapsutveckling.

Promenader och "Vandrande skolbuss" (Nilsson, 2000) är naturligtvis bättre för ett barns motoriska utveckling än att bli skjutsad i bil (Ericsson, 2005A; 2005B). Men sannolikt behövs en mer medveten motorisk träning för att åstadkomma effekter även på andra funktioner än de rent motoriska. Framför allt behövs kontrollerade vetenskapliga studier för att kunna dra generella slutsatser om eventuella effekter av promenader på elevers koncentrationsförmåga och kunskapsutveckling.

Värt att notera är att forskarna i det norska BBO-projektet (Mjaavatt & Gundersen, 2005) inte fann några samband mellan vare sig fysisk aktivitetsnivå eller intensiteten på den fysiska aktiviteten och elevernas prestationer i norska och matematik. Inte heller mellan fysisk form, det vill säga aerob kapacitet och elevernas teoretiska prestationer fanns några samband. Det var enbart vid motorisk kompetens de fann ett samband med skolprestationer i norska och matematik.

Viktiga forskningsfrågor

Sammanfattningsvis visar denna summariska redogörelse på några av de områden där det saknas kunskap och där således mer forskning behövs som kan belysa vilken betydelse och vilka effekter olika typer av fysisk aktivitet i skolan får. Viktiga forskningsfrågor är:

- Hur ser den undervisning ut som även möter behoven hos dem som ännu inte är fysiskt aktiva? Är det promenader eller är det motoriska aktiviteter som att gunga, klättra, balansera, hoppa med mera som motiverar barn och som ger ett livslångt intresse för att vara fysiskt aktiv?
- Vem/vilka ska leda arbetet? Är det

Fortsatt fart i Bunkefloprojektet

fritidspedagoger, föreningsledare, skolans idrottslärare eller annan skolpersonal?

- Vilken kunskap och utbildning behövs för att ansvara för elevers fysiska aktivitet i skolan? Vad behövs för att kunna leda motorisk träning för elever som har motoriska brister och andra funktionshinder?
- Hur och när bör motorikobservationer organiseras och genomföras i skolan?
- Hur ser relationer mellan motorik och självförtroende ut?
- Hur ser den skolgård och närmiljö ut som bäst stimulerar barns motoriska utveckling? Kan "klättrvänliga" skolgårdar påverka elevers styrka, balans och koncentrationsförmåga?

Mer information om effekter av motorikobservationer och motorisk träning i Bunkefloprojektet finns på www.mugi.se och på www.bunkeflomodellen.com.

Valfrihet och rörelseglädje är nyckelord i Bunkefloprojektet och tyngdpunkten ligger på att eleverna ska känna glädje i de olika fysiska aktiviteterna. På Ängslättskolan och Sundsbro-skolan fortsätter arbetet med Bunkefloprojektet.

NYCKELREFERENSER

(Fullständig referenslista återfinns på www.svenskidrottsmedicin.org)

- Cantell, M. (1998). Developmental coordination disorder in adolescence: perceptual-motor, academic and social outcomes of early motor delay. (Doctoral thesis. University of Lancaster, England). Jyväskylä: Foundation for Sport and Health Sciences.
- Carli, B. (2004). The Making and Breaking of a Female Culture: The History of Swedish Physical Education 'in a Different Voice'. (Doktorsavhandling). Göteborg: Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.
- Cratty, B. (1997). Coordination Problems Among Learning Disabled. In B. Cratty & R. Goldman (Eds.), *Learning Disabilities, Contemporary Viewpoints* (pp. 143-183). Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Engström, L.-M. (2005). Barnidrott och vuxenmotion som kulturellt uttryck. Stockholm: Idrottshögskolan & Lärarhögskolan. <http://idrottsforum.org/articles/engstrom/engstrom050831.html>.
- Ericsson, I. (1997). MUGI Vi leker och tränar grovmotorik. MUGI observations-schema och andra övningar för att observera och stimulera barns motoriska utveckling. Malmö: Skåneidrotten; <http://www.mugi.se>.

– Det är roligt att se eleverna. Jag kan bara öppna till idrottshallen och efter tre minuter är alla elever igång med någon aktivitet utan att jag säger något. De är så inskolade på rörelse, säger Linda Liljedahl som arbetar som hälsopromotor på Sundsbro skolan.

Projektklasserna på Ängslättskolan och Sundsbro skolan går numer i årskurs sex, sju och åtta och har sin vanliga skolidrott två gånger i veckan. Tre gånger i veckan har de så kallade Bunkeflo-lektioner då de är ombytt och har fysisk aktivitet.

Allt eftersom eleverna blir äldre ändras förutsättningarna. I det fortsatta arbetet på skolorna kommer de att arbeta med ledarskapsprofiler där de äldre eleverna från årskurs sex och uppåt får gå vidare och också lära sig att leda aktiviteter. Tanken är att elever i årskurs åtta och nio i sedan ska kunna vara behjälpliga vid friluftsdagar och liknande samt kunna vara med i skolidrottsföreningar och leda de yngre barnen.

De motorikstudier som utförts inom ramen för Bunkefloprojektet har identifierat elever med motoriska störningar. Dessa elever har sedan fått grovmotorisk träning som gett mycket goda resultat.

– Det är en tydlig skillnad mellan eleverna projektklasserna jämfört med övriga elever. De elever som haft grov-

motorisk träning är trygga, de har en stor övningsbank de är aldrig oroliga för att prova en ny aktivitet. Och det märks framför allt bland tjejer, säger hon.

Trots de positiva resultaten från Bunkefloprojektet känner Linda Liljedahl ännu inte till några andra skolor som har lika mycket fysisk aktivitet på schemat där kravet är att eleverna ska vara ombytt till träningskläder. Men på Sundsbro skolan och Ängslättskolan fortsätter arbetet i samma spår.

Nästa år kommer samtliga elever i årskurserna ett till nio på att ha fysisk aktivitet varje dag. Det rör sig sammanlagt om omkring 1 000 elever men det finns gott om utrymme för alla att vara aktiva.

– Vi har en oändlig uppsjö av olika aktiviteter och tillgång till en stor idrottshall och en inomhusfotbollsarena med konstgräs så vi har stora ytor att jobba på, berättar Linda Liljedahl.

TN § 141

DNR TK 337/2016

Svar på motion om att erbjuda ställplatser till husbilsägare för att främja besöksnäringen i kommunen

Sammanfattning

Motion har inkommit 2015-04-17 från Elin Alavik (FP(L)). Motionen föreslår att:

"Herrljunga kommun skyndsamt ser över möjligheterna att anrätta enklare ställplatser vid strategiskt utvalda platser i vår kommun.

Herrljunga kommun samlar in information om eventuella privata eller föreningsägda platser/campingplatser och tydliggör dem på hemsida och i ev. annat turistmaterial."

Ställplatser för husbilsgäster bör finnas placerade i närheten av de turistmål eller besökspunkter som finns i kommunen. För att underlätta för besökare att hitta platserna kan de sedan registreras i flera publika register på internet. Möjlighet att fylla på vatten och tömma avlopp samt elanslutning bör finnas för ställplatserna. För att inte kostnaderna ska bli för höga bör ställplatser anläggas utanför tätorten, men i anslutning till befintliga anläggningar med vatten och avlopp. En sådan befintlig anläggning, är på Orraholmen "Gula huset". Kostnaden beräknas till 100 tkr. I investeringsbudget finns avsatta medel för mindre gatu-anläggningar. Delar av dessa medel bedöms inte behövas under 2017 och är därför möjliga att omdisponera för ändamålet ställplatser.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2017-11-20

Motion inkommen 2015-04-17

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag:

- 100 tkr investeringsmedel omdisponeras från projektet mindre gatu-anläggningar till ställplatser husbilar på Orraholmen.
- Projektet ställplatser husbilar på Orraholmen startas.
- Kommunfullmäktige föreslås anse Motionen besvarad.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens beslut

1. 100 tkr investeringsmedel omdisponeras från projektet mindre gatu-anläggningar till ställplatser husbilar på Orraholmen.
2. Projektet ställplatser husbilar på Orraholmen startas.
3. Kommunfullmäktige föreslås anse motionen besvarad.

Expedieras till: Kommunfullmäktige via kommunstyrelsen, teknisk chef

Justerandes sign

BA

Utdragsbestyrkande

BA

Svar på motion om att erbjuda ställplats till husbilsgäster för att främja besöksnäringen i kommunen

Sammanfattning

Motion har inkommit 2015-04-17 från Elin Alavik (FP(L)). Motionen föreslår att:

”Herrljunga kommun skyndsamt ser över möjligheterna att anrätta enklare ställplatser vid strategiskt utvalda platser i vår kommun.

Herrljunga kommun samlar in information om eventuella privata eller föreningsägda platser/campingplatser och tydliggör dem på hemsida och i ev. annat turistmaterial.”

Ställplatser för husbilsgäster bör finnas placerade i närheten av de turistmål eller besökspunkter som finns i kommunen. För att underlätta för besökare att hitta platserna kan de sedan registreras i flera publika register på internet, vilket gör dem sökbara med hjälp av dator eller smartphone. Möjlighet att fylla på vatten och tömma avlopp samt elanslutning bör finnas för ställplatserna.

Kommunens tätorter är normalt VA-område och uppkoppling till kommunalt vatten och avlopp är förenad med en anslutningsavgift. Utanför tätorten har kommunen inte samma tillgång till vatten och avlopp. För att inte kostnaderna ska bli för höga bör ställplatser därför anläggas utanför tätorten, men i anslutning till befintliga anläggningar med vatten och avlopp. En sådan befintlig anläggning, som är möjlig är på Orraholmen ”Gula huset”.

Kostnaden beräknas till 100 tkr. I investeringsbudget finns avsatta medel för mindre gatuanläggningar. Delar av dessa medel bedöms inte behövas under 2017 och är därför möjliga att omdisponera för ändamålet ställplatser.

Beslutsunderlag

Motion ”erbjuda ställplats till husbilsgäster för att främja besöksnäringen i kommunen”

Förslag till beslut

100 tkr investeringsmedel omdisponeras från projektet mindre gatuaneläggningar till ställplatser husbilar på Orraholmen.

Projektet ställplatser husbilar på Orraholmen startas.

KF föreslås anse Motionen besvarad.

Alfred Dubow

Teknisk chef

Bakgrund

Ställplatser för husbilsgäster bör finnas placerade i närheten av de turistmål eller besökspunkter som finns i kommunen. För att underlätta för besökare att hitta platserna kan de sedan registreras i flera publika register på internet, vilket gör dem sökbara med hjälp av dator eller smartphone.

Kommunen kan uppmana privata aktörer som har ställplatser att registrera dem på samma ställe som kommunen själv gör. I de tre största registren finns enbart en plats för ställplatser registrerad i kommunen.

Möjlighet att fylla på vatten och tömma avlopp samt elanslutning bör finnas för ställplatserna. Kommunens tätorter är normalt VA-område och uppkoppling till kommunalt vatten och avlopp är förenad med en anslutningsavgift. Utanför tätorten har kommunen inte samma tillgång till vatten och avlopp. Finns inget vatten eller avlopp i anslutning till den tänkta ställplatsen behöver det anläggas. Att borra brunn och anlägga avlopp, alternativt anlägga en sluten tank, bedöms som kostsamt i förhållande till nyttan som det medför. För att inte kostnaderna ska bli för höga bör ställplatser därför anläggas utanför tätorten, men i anslutning till befintliga anläggningar med vatten och avlopp.

KF § 105

DNR KS 97/2015 471

Motion om att erbjuda ställplats till husbilsgäster för att främja besöksnäringen i kommunen

Motion inkom från Elin Alavik (FP), 2015-04-17.

"Husbilsregistreringarna i Sverige ökar år efter år. Sverige är idag det husbilstätaste landet efter Finland och Tyskland. Många kommuner i vårt närområde tillhandahåller kommunala ställplatser för husbilsgäster.

Herrljunga Kommun har en värdefull och bred besöksnäring. Att komplettera den med enklare boendemöjligheter för husbilsgäster skulle öka attraktionen för vår kommun. Idag tillhandahåller inte Herrljunga kommun någon ställplats för husbilsgäster centralt i tätorterna eller vid välbesökta turistmål på landsbygden. Ytterligare boendeanternativ gynnar även vårföreningsliv när tex stortävlingar och konstrundor anordnas runt om i kommunen.

Husbilsdestination Sverige (som drivs av SCR Svensk Camping med flera) definierar en ställplats enligt följande:

"Ett för ändamålet lättillgängligt avsatt markområde för uppställning/övernattning under kortare tid. På ställplatsen eller i dess närhet inom rimligt avstånd finns tillgång till tömning av avlopp och tömning på j4ning av vatten. Tillgänglighet dygnet runt. Utrymmet för varje boende enhet skall vara så stort att rekommendationer för avstånd mellan enheter vid en övernattning tillgodoses."

Ställplatser är ofta utrustade med service såsom el, färskvattenpåfyllning och tömning av gråvatten/avlopp. Ställplatserna är inte bemannade och betalningen sker oftast via någon form av automat eller betaltjänst. Lämpligt är att det finns en informationstavla med regler, priser och information om platsen samt en tillgänglig brandsläckare.

Folkpartiet yrkar därför på att

Herrljunga kommun skyndsamt ser över möjligheterna att anrätta enklare ställplatser vid strategiskt utvalda platser i vår kommun

Herrljunga kommun samlar in information om eventuella privata eller föreningsägda ställplatser/campingplatser och tydliggör dem på hemsida och i ev. annat turistmaterial."

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning.

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Herrljunga den 17 april 2015

Motion till Kommunfullmäktige

Erbjud kommunala ställplatser till husbilsgäster för att främja besöksnäringen i kommunen

Husbilsregistreringarna i Sverige ökar år efter år. Sverige är idag det husbilstätaste landet efter Finland och Tyskland. Många kommuner i vårt närområde tillhandahåller kommunala ställplatser för husbilsgäster.

Herrljunga Kommun har en värdefull och bred besöksnäring. Att komplettera den med enklare boendemöjligheter för husbilsgäster skulle öka attraktionen för vår kommun. Idag tillhandahåller inte Herrljunga kommun någon ställplats för husbilsgäster centralt i tätorterna eller vid välbesökta turistmål på landsbygden. Ytterligare boendeanternativ gynnar även vårt föreningsliv när t ex stortävlingar och konstrundor anordnas runt om i kommunen.

Husbilsdestination Sverige (som drivs av SCR Svensk Camping med flera) definierar en ställplats enligt följande:

"Ett för ändamålet lättillgängligt avsatt markområde för uppställning/övernattning under kortare tid. På ställplatsen eller i dess närhet inom rimligt avstånd finns tillgång till tömning av avlopp och tömning/påfyllning av vatten. Tillgänglighet dygnet runt. Utrymmet för varje boende enhet skall vara så stort att rekommendationer för avstånd mellan enheter vid en övernattning tillgodoses."

Ställplatser är ofta utrustade med service såsom el, färskvattenpåfyllning och tömning av grävatten/avlopp. Ställplatserna är inte bemannade och betalningen sker oftast via någon form av automat eller betaltjänst. Lämpligt är att det finns en informationstavla med regler, priser och information om platsen samt en tillgänglig brandsläckare.

Folkpartiet yrkar därför på att

- Herrljunga kommun skyndsamt ser över möjligheterna att anrätta enklare ställplatser vid strategiskt utvalda platser i vår kommun
- Herrljunga kommun samlar in information om eventuella privata eller föreningsägda ställplatser/campingplatser och tydliggör dem på hemsida och i ev. annat turistmaterial

För Folkpartiet Liberalerna i Herrljunga

Elin Alavik

Ledamot i Kommunfullmäktige

Folkpartiet Liberalerna Herrljunga

www.folkpartiet.se/herrljunga

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-05
DNR KS 8/2018 7704
Sid 1 av 4

Socialnämndens målbild avseende verksamhetslokaler 2027

Sammanfattning

Socialnämndens fattade beslut, 2017-12-19, att anta av förvaltningen föreslagen målbild för socialförvaltningens lokaler 2027 och att Socialnämndens beslut ska delges kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Socialnämndens arbetsutskott har tillsammans med förvaltningsledningen sett över behoven inom nämndens verksamhetsområde de nästkommande tio åren.

Kommunstyrelsen har tagit del av Socialnämndens beslut avseende målbild för socialförvaltningens lokaler 2027 och ska i beredningen av ärendet till kommunfullmäktige ange kommunstyrelsens uppfattning i ärendet.

Målbild 2027 bygger på befolkningsprognos och anger Socialnämndens bedömning av inriktning och behov av verksamhetslokaler på tio år. Målbild 2017 är väl genomarbetad och anger färdriktningen med syfte att tillgodose Herrljunga kommuns behov av verksamhetslokaler för Socialnämndens verksamheter.

De framtida ekonomiska förutsättningarna och budgetprocesserna för Herrljunga kommun ska ange genomförandetakten avseende "Målbild 2027".

Beslutsunderlag

Socialförvaltningens underlag avseende "Målbild 2027", 2017-12-06

Socialnämndens beslut avseende "Målbild 2027", 2017-12-19

Denna tjänsteskrivelse i ärendet, 2018-01-05

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att ställa sig bakom Socialnämndens antagna "Målbild 2027", avseende tioårsperiodens bedömda behov av verksamhetslokaler.

Niels Bredberg
Kommundirektör

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom till:

Bakgrund

Socialnämndens arbetsutskott har tillsammans med förvaltningsledningen sett över behoven inom nämndens verksamhetsområde de nästkommande tio åren. Antalet äldre invånare i Herrljunga kommer öka med ca 11 procent till 2027 och det innebär också att behovet av stöd och hjälp från socialförvaltningen kommer att öka. Antalet medarbetare i behov av ett kontor kommer också öka och det finns önskemål om att hela förvaltningen sitter samlat för att förbättra samarbetet. Utifrån dessa förutsättningar har en målbild för 2027 tagits fram.

Socialnämnden beskriver att utifrån SCB:s senaste befolkningsprognos från 2017 kommer antalet personer som är över 65 år i Herrljunga öka med ca 240 personer till 2027. Detta är en ökning med ca 11 %, jämfört med antal äldre i Herrljunga kommun idag. För att kunna möta de ökade behov som detta innebär behöver socialnämnden redan nu besluta om en målbild för äldreomsorgen i perspektivet 3, 5 och 10 år. Ökningen av antalet invånare över 65 år innebär att behovet av särskilt boende platser ökar.

Utifrån statistik och befolkningsprognos har följande behov beräknats. :

År	Totalt	Demens	Omvårdnad	Hemtjänst
2017	82	54 (63 från mars 2018)	28	190
2020	84	63	21	209
2022	87	66	22	216
2027	103	77	26	250

Utförligare information om bakgrund till statistik enligt ovan finns tillgängligt i Socialnämndens underlag inför beslut.

Den största ökningen i behovet sker mellan år 2022 till år 2027 även om behovet de närmaste fem åren också ökar.

Socialnämndens Målbild 2027 avseende verksamhetslokaler är beskriven enligt nedan.

Hagen

Socialnämnden har beslutat att Hagen ska utvecklas till kommunens demenscentra. För att kunna verkställa beslutet fullt ut behöver antalet platser på Hagen utökas från dagens 40 lägenheter till 80 lägenheter (77 bostadslägenheter och 3 avlastning/växelvårdsplatser) 2027. Utöver utökningen av antalet lägenheter på Hagen behöver dag verksamheten för personer med minnesproblematik flyttas från Stationsvägen, Ljung till Hagen.

Hemgården

På Hemgården bor de personer som får stöd och hjälp på grund av att de har omvårdnadsbehov. Till 2027 är behovet 26 lägenheter till personer med omvårdnadsbehov. Detta innebär att det finns lokaler som inte kommer nyttjas på Hemgården. Den äldsta delen (A1 och A2) föreslogs byggas om till kontor för socialförvaltningen i en utredning

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-05
DNR KS 8/2018 7704
Sid 3 av 4

2010. Förvaltningen har behov av ca 48 kontorsplatser till 2027. Dessa bör inrymmas i den gamla delen på Hemgården. Hemtjänsten ska fortsatt utgå från Hemgården.

Gäsenegården

Korttidsboendet bör på sikt avvecklas från Gäsenegården och anpassas efter framtidens behov. Denna del föreslås byggas om till trygghetsboende. Gruppboenden på Ringvägen beräknas klara sig på de lägenheter de har idag och sjuksköterskor och hemtjänst behöver finnas kvar i huset för att kunna erbjuda medborgare i den södra delen av kommunen stöd och hjälp.

TB-huset

Används inte längre då inte behovet kvarstår.

Thors hus

Arbetsmarknadsenheten, Träffpunkten samt IFO verkställighet har fortsatt behov av Thors hus. Lokalerna kommer förbli konstanta då behovet av kontor kommer kvarstå där.

Nästegårdsgatan

Oförändrat.

Övrigt

Utöver det ovan nämnda kommer antalet sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter öka med anledningen av det ökade antalet äldre samt att mer vård utförs i det egna hemmet.

Daglig verksamhet ska kommunen fortsatt erbjuda. En utredning om vilka lokaler som är bäst lämpade för verksamheten behöver genomföras.

Ekonomisk bedömning

Socialförvaltningen har i underlaget bedömt kostnadsförändringarna utifrån målbild 2027 med befolkningsprognosen som underlag. I enlighet med antagna Verksamhets- och Ekonomistyrningsprinciper för Herrljunga kommun ska driftsbudgetförutsättningarna för kommande verksamhetsår fastställas årligen i budgetprocessen.

Socialförvaltningen tillsammans med socialnämndens arbetsutskott beräknar att driftskostnaderna för särskilt boende, utifrån dagens siffror och personaltäthet samt prognosen för 2027, behöver utökas till 57 761 tkr 2027.

Det är en ökning med ca 15 000 tkr från dagens kostnader vilket motsvarar en kostnadsökning med 27 %.

Investeringskostnaderna för tillbyggnation Hagen beräknas till ca 39 000 tkr.

Investeringskostnaderna för ombyggnation av gamla delen på Hemgården beräknas till 10 000 tkr.

Beräkningarna utgår från 2010 års utredning som räknats upp med byggnadsprisindex.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-05
DNR KS 8/2018 7704
Sid 4 av 4

Juridisk bedömning

Respektive facknämnd ansvarar för planering av behovsbilden, med syfte att skapa förutsättningar för ändamålsenliga verksamhetslokaler på kort och lång sikt. Herrljunga kommun ska planera för och tillse att verksamheterna har ändamålsenliga verksamhetslokaler.

Samverkan

Ärendet är samverkat på FSG 2017-12-07 inom Socialnämndens ansvarsområde. De fackliga har inget att invända.

Ärendet har kommunicerats inom det reguljära samverkanssystemet för kommunstyrelsen genom CSG.

Motivering av förslag till beslut

Det är angeläget att respektive facknämnd har en långsiktig planering avseende behov av verksamhetslokaler.

Socialnämndens antagna Målbild 2027, uppfyller behovet av en långsiktig behovsbild och långsiktig planering av verksamhetslokaler.

SN § 125

DNR SN 105/2017

Socialförvaltningens lokaler 2027

Sammanfattning

Socialnämndens arbetsutskott tillsammans med förvaltningsledningen har sett över behoven inom nämndens verksamhetsområde de nästkommande 10 åren.

Antalet äldre invånare i Herrljunga kommer öka med ca 11 procent till 2027 och det innebär också att behovet av stöd och hjälp från socialförvaltningen kommer att öka. Antalet medarbetare i behov av ett kontor kommer också öka och det finns önskemål om att hela förvaltningen sitter samlat för att förbättra samarbetet. Utifrån dessa förutsättningar har en målbild för 2027 tagits fram.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2017-12-06
Befolkningsprognos 2017

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Socialnämnden antar föreliggande målbild för socialförvaltningens lokaler 2027.

Lennart Ottosson (KV) föreslår följande tillägg:

- Socialnämndens beslut delges kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut med Lennart Ottossons (KV) tilläggsförslag antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden antar föreliggande målbild för socialförvaltningens lokaler 2027.
2. Socialnämndens beslut delges kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Expedieras till: Kommunstyrelsen, kommunfullmäktige

Begäran om detaljplan

Hagens äldreboende, del av Herrljunga 6:3

Sammanfattning

Från socialnämnden har 2017-11-28 inkommit en begäran om att upprätta en detaljplan över del av Herrljunga 6:3. Socialnämnden har beslutat att utveckla Hagen till kommunens demenscentra. För att kunna samla all kompetens samt kunna erbjuda boende till personer med demenssjukdom behöver Hagen byggas ut.

Genom föreslagen markanvändning tas befintlig infrastruktur väl tillvara. Planändringen har stöd i översiktsplanen och kan antas vara av begränsad betydelse. Planen genomförs med standardförfarande. Beslut om antagande kan fattas av Bygg- och miljönämnden.

Planavgift tas ut i samband med bygglov. Gällande detaljplan ersätts av ny plan för att möjliggöra utbyggnad av äldreboende.

Beslutsunderlag

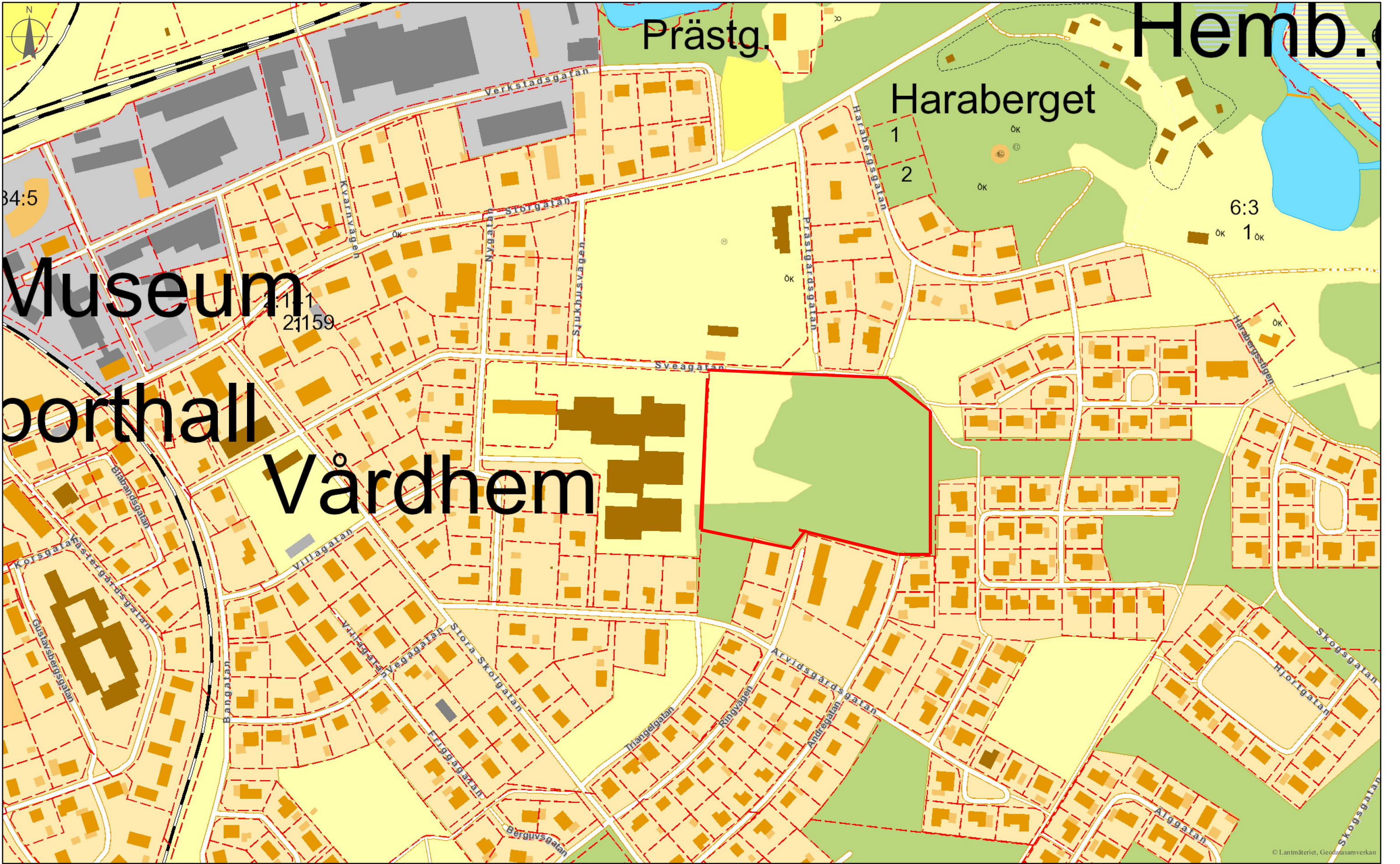
Tjänsteskrivelse daterad 2017-12-11
Karta med planområde

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uppmana bygg- och miljönämnden att upprätta detaljplan för **Hagens äldreboende, del av Herrljunga 6:3**

Emil Hjalmarsson
Kommunarkitekt

Expedieras till: Bygg- och miljönämnden

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-02
DNR KS 273/2017 7756
Sid 1 av 1

Förslag om byggnation av trygghetsboende i Herrljunga kommun

Sammanfattning

SPF och PRO Herrljunga och Gäsene har till Socialnämnden, inkommit med ett önskemål om att kommunen, i sin planering av byggandet i Herrljunga tätort, har med ett trygghetsboende som skall omfatta minst 10 hyreslägenheter med gemensam matsal, gemenskapsutrymmen som kan användas till daglig verksamhet och andra aktiviteter och tillgång till plats att kunna ha en trädgård. En värdinna/värd ska anställas som har samarbete med den dagliga verksamheten och ansvar för aktiviteter för hyresgästerna allt utefter önskemål från hyresgästerna

Socialnämnden beslutade överlämna skrivelsen från SPF och PRO Herrljunga-Gäsene till kommunstyrelsen för behandling.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-01-02

Förslag till svarsskrivelse, bilaga 1

Socialnämnden § 123/2017-12-19

Inkommen skrivelse från SPF och PRO Herrljunga och Gäsene, daterad 2017-11-28

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar godkänna föreslagen svarsskrivelse och översända densamma till SPF och PRO Herrljunga och Gäsene

Niels Bredberg
Kommundirektör

Expedieras till: SPF, PRO Herrljunga och Gäsene
För kännedom
till:

Till

Pensionärsföreningarna SPF och PRO Herrljunga och Gäsene

Svarsskrivelse till SPF och PRO Herrljunga och Gäsene – trygghetsboende i Herrljunga tätort.

SPF och PRO Herrljunga och Gäsene har till Socialnämnden, inkommit med ett önskemål om att kommunen, i sin planering av byggandet i Herrljunga tätort, har med ett trygghetsboende som skall omfatta minst 10 hyreslägenheter med gemensam matsal, gemenskapsutrymmen som kan användas till daglig verksamhet och andra aktiviteter och tillgång till plats att kunna ha en trädgård. En värdinna/värd ska anställas som har samarbete med den dagliga verksamheten och ansvar för aktiviteter för hyresgästerna allt utefter önskemål från hyresgästerna

Socialnämnden ansvarar för lagstadgade bostäder inom Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dvs. särskilda boenden, gruppboendestäder LSS, servicebostäder LSS med mera. Trygghetsbostäder faller inte under detta område. Socialnämnden beslutade överlämna skrivelsen från SPF och PRO Herrljunga-Gäsene till kommunstyrelsen för behandling.

Det är viktigt att boendeplaneringen för kommunen anpassas till behoven hos potentiella hyresgäster. Genomförandet av bostadsplaneringen måste även tillse att de ekonomiska åtagandena är långsiktigt hållbara. Herrljunga kommun har genom Herrljungabostäder AB genomfört nybyggnation av flerbostadshus i centralorten under 2016 och 2017. Lägenheterna är anpassade för olika kategorier av hyresgäster, vilket ökar möjligheterna att skapa boendemiljöer som kan tillgodose olika behov hos hyresgästerna. Lägenheternas standard innebär också att bostäderna i större omfattning kan bli åldersblandade.

För närvarande pågår detaljplanearbete för fastigheten Lyckan. Planen kommer att omfatta flerbostadshus. Även i planeringen av fastigheten Lyckan planeras i nuläget för blandade kategorier hyresgäster.

I nuläget planeras inte för något nytt trygghetsboende i Herrljunga Centralort.

Herrljunga kommun 201801xx

Johnny Carlsson
Kommunstyrelsens ordförande

SN § 123

DNR SN 104/2017

Förslag om byggnation av trygghetsboende i Herrljunga tätort

Sammanfattning

PRO Herrljunga och Gäsene och SPF har inkommit med ett önskemål om att kommunen, i sin planering av byggandet i Herrljunga tätort, har med ett trygghetsboende som skall omfatta minst 10 hyreslägenheter med gemensam matsal, gemenskapsutrymmen som kan användas till daglig verksamhet och andra aktiviteter och tillgång till plats att kunna ha en trädgård. En värdinna/värd ska anställas som har samarbete med den dagliga verksamheten och ansvar för aktiviteter för hyresgästerna allt utefter önskemål från hyresgästerna

Socialnämnden ansvarar för lagstadgade bostäder inom Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dvs. särskilda boenden, gruppboenden LSS, servicebostäder LSS med mera. Trygghetsbostäder faller inte under detta område. Förvaltningen föreslår därför att handlingen överlämnas till kommunstyrelsen för behandling.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet

Skrivelse från SPF och PRO Herrljunga och Gäsene, daterad 28 november 2017

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Skrivelsen överlämnas till kommunstyrelsen för behandling.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Skrivelsen överlämnas till kommunstyrelsen för behandling.

Expedieras till: Kommunstyrelsen
För kännedom
till:

Ma

KH

Till Socialnämnden Herrljunga kommun

Pensionärsföreningarna SPF och PRO Herrljunga och Gäsene, vill att förslaget nedan tas upp i socialnämnden och blir en del av planeringen för äldreomsorgen i Herrljunga tätort. Det skulle vara värdefullt om ett trygghetsboendet blev byggt i Herrljunga.

Vi föreslår att det skall omfatta 10 eller fler hyreslägenheter med gemensam matsal (att kunna sitta tillsammans med andra och äta har en stor betydelse), gemenskapsutrymmen som kan användas till daglig verksamhet och andra aktiviteter, tillgång till plats att kunna ha en trädgård.

En värdinna/värd skall anställas (deltid) som har samarbete med den dagliga verksamheten och ansvarar för aktiviteter för hyresgästerna, allt utefter önskemål från hyresgästerna.

Idag finns det ett behov för äldre i kommunen att få bo centralt för att kunna bevara sin självständighet samt tillgänglighet av samhällets tjänster. Denna form av boende motverkar isolering och skulle i förlängningen minska trycket på äldreboenden.

Som äldre kan det vara svårt att hålla kvar sitt sociala nätverk och att ta sig till aktiviteter. Bor man då kvar hemma blir man lätt isolerad och det främjar ingen. För att komma i behov av att flytta till ett boende behöver inte betyda att man blivit drabbad av en demens utan som nämns ovan av andra skäl. Då är det viktigt att kommunen kan erbjuda trygghetsboende.

På ett trygghetsboende finns det en värdinna/värd tillgänglig för att stötta hyresgästerna i sin vardag. Dessutom kan den som behöver, få beviljat hemtjänst för att klara sig på egen hand i sitt boende.

Enligt uppgift från Scb fanns skrivna i Herrljunga 1.11.16

	2016
1466 Herrljunga	
68 år	129
69 år	125
70 år	130
71 år	140
72 år	127
73 år	98
74 år	100
75 år	74
76 år	79
77 år	85

Uppgifter om hur det såg ut 1.11.17 kan man få från 12.1.18. Om man skulle ha en inflyttningsålder 70 år, så kommer det att vara nödvändigt att ha ett trygghetsboende i planeringen av äldreomsorgen.

Vi från SPF och PRO Herrljunga och Gäsene har gjort ett studiebesök på trygghetsboendet Vidhemsgården i Vedum. Ett väl fungerande boende.

Herrljunga 28 november 2017

SPF och PRO Herrljunga och Gäsene.

Anita Stiller

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2017-12-15
DNR KS 49/2017 387
Sid 1 av 1

Ansökan om bidrag för trivselaktiviteter från Herrljunga köpmannaförening

Sammanfattning

Herrljunga köpmannaförening inkom 20170224 med ansökan om bidrag för trivselaktiviteter 2017. Föreningen beskriver ambitionen att skapa "Ett levande Centrum", bland annat genom att skapa förutsättningar för trivselaktiviteter i Centralorten Herrljunga. Programförslaget är ambitiöst och visar på en engagerad förening med kraft och engagemang. Herrljunga kommun har under 2017 genomfört samråd med Herrljunga köpmannaförening. Vidare förs löpande och frekventa samtal och planeringsmöten med Fokus Herrljunga AB, vilka representerar näringslivet i Herrljunga kommun. Näringslivsutvecklingsarbetet är av mycket stor betydelse för medborgarna, för företagen och för Herrljunga kommun i sin helhet. Genom Herrljunga kommuns samarbete med Fokus Herrljunga AB, stöds det gemensamma näringslivsutvecklingsarbetet i Herrljunga kommun och i arbetsmarknadsregionen. I samarbetet kan även enskilda projekt av näringslivsgemensam karaktär utvecklas och stödjas. Bland annat är arbete påbörjat med Leaderprojekt i samarbete med Vårgårda kommun. Vidare kan Herrljunga kommun i marknadsföringssyfte av Herrljunga kommun som arbetsplats och inflyttningskommun ingå i näringslivsgemensamma stödjande projekt och insatser. Herrljunga kommun har ambitionen att genom insatser stödja den gemensamma näringslivsutvecklingen, men har inte den juridiska möjligheten att stödja enskilda kommersiella projekt och i detta fall trivselaktiviteter i Herrljunga köpmannaförenings regi. På grund av ovanstående föreslås kommunstyrelsen avslå bidragsansökan. Handläggningsprocessen i ärendet har löpande kommunicerats med Herrljunga köpmannaförening och med Fokus Herrljunga AB.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2017-12-15

Inkommen ansökan om bidrag för trivselaktiviteter daterad 2017-02-05

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen avslår bidragsansökan från Herrljunga köpmannaförening

Niels Bredberg
Kommundirektör

Expedieras till:
För kännedom till:

Herrljunga köpmannaförening

Till Herrljunga kommun 2017-02-05

Ansökan om bidrag för trivselaktiviteter 2017.

Vi i Herrljunga köpmannaförening (Ett levande Centrum) jobbar aktivt med att stärka handeln på den lokala orten genom flera aktiviteter som arrangeras varje år, men även som vi ser det arrangera trivselaktiviteter där vi lockar hit folk från våra grannkommuner och även turister.

Dessa trivselaktiviteter skulle vi nu vilja utveckla med er hjälp och söker nu bidrag från er.

De arrangemang som vi anordnar är följande:

Rövarlördag	4 februari
Ballonglördag	18 mars
Påsk på byn	15 april
Vår glädjedag	13 maj
Rockgatan	1 juni
Föreningslördag	26 augusti
Flammande höstkväll	26 oktober
Skyttilördag	1 December

Vi ansöker nu om att ni matchar det vi själva lägger på våra större aktiviteter som vi anser är mer trivselaktiviteter än rena handelsjippon som gynnar kommunen i helhet.

Vår glädjedag	ansöker om 10 000:-
Rockgatan	ansöker om 6000:-
Föreningslördag	ansöker om 10 000:-
Skyttilördag	ansöker om 12 000:-

Dessa aktiviteter riktar sig enbart till att marknadsföra Herrljunga kommun som en attraktiv plats där ett levande centrum är viktigt.

Med vänliga hälsningar

Herrljunga köpmannaförening
-Ett levande centrum-

Ordförande Jessica Pehrson

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
Uppdrag Folkets Park
2018-01-10
DNR KS 238/2017 942
Sid 1 av 1

Herrljunga Folkpark – uppdrag till kommunchef

Sammanfattning

I samband med att Kommunstyrelsen behandlade ärendet Föreningen Herrljunga Folkpark avseende bidrag av Herrljunga kommun, beslutade Kommunstyrelsen ge Kommunchefen i uppdrag att förhandla om kommunens verksamheters nyttjande av lokalerna.

Parterna träffades för överläggningar 2018-01-03. Överläggningarna resulterade i bifogad överenskommelse.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-01-10

Överenskommelse, daterad 2018-01-10

Kommunstyrelsen §223/2017-12-18

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner informationen och lägger den till handlingarna.

Niels Bredberg
Kommundirektör

Expedieras till: Kommunstyrelsen
För kännedom
till:

Överenskommelse mellan Herrljunga kommun och Herrljunga Folkpark, avseende nyttjande av anläggningen Herrljunga Folkpark

1 Parter i överenskommelsen

Hyresgäst/Beställare

Herrljunga kommun
Box 201
524 23 Herrljunga
0513-17000

Org.nr: 212000-1520

Kontaktperson: Niels Bredberg

e-post: niels.bredberg@admin.herrljunga.se

Uthyrare/Anläggningsägare

Herrljunga Folkpark
Furulundsvägen
524 32 HERRLJUNGA
Tel 0705-72 18 22

Org. Nr: 764000-0761

Kontaktperson: Kjell Olofsson

e-post: kjellolofsson@outlook.com

2 Bakgrund

Avtal mellan Herrljunga kommun och Herrljunga Folkpark, avseende nyttjande av anläggningen Herrljunga Folkpark är tecknat efter uppdrag till kommunchefen, fastställt av kommunstyrelsen Herrljunga kommun.

3 Överenskommelsens giltighetstid

Avtalsperioden gäller 2018-01-01 - 20201231

Detta avtal gäller från och med att det undertecknats av båda parter till och med (dag månad år) och upphör att gälla utan föregående uppsägning.

4 Herrljunga Folkets Parks åtagande

Herrljunga Folkpark hyr ut anläggningen Herrljunga Folkpark till Herrljunga kommun till följande priser.

1. Stora anläggningen:

Hyra 1-4 tillfällen:

2000:-/gång resp. dag.

Hyra 5-10 tillfällen

1500:-/gång resp. dag.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Niels Bredberg

Tjänsteskrivelse
2018-01-03
DNR KS XX/XX XX
Sid 2 av 2

Vid önskemål om alternativa hyrestider/antal dagar per tillfälle, förhandlas särskilt vid varje tillfälle.

2. Lilla anläggningen inkl café

Hyra 1-4 tillfällen: 1500:-/gång resp. dag.

Hyra 5-10 tillfällen 1000:-/gång resp. dag.

Vid önskemål om alternativa hyrestider/antal dagar per tillfälle, förhandlas särskilt vid varje tillfälle.

Anläggningen hyrs ut med de hyresvillkor som fastställs av Herrljunga Folkpark.

5 Herrljunga kommuns åtagande

Herrljunga kommun hyr anläggningen efter överenskommelse med Herrljunga Folkpark för varje önskat tillfälle.

6 Försäkringar

Parterna var för sig ansvarar för resp. parts ansvarsförsäkring och anläggnings-/sakförsäkring.

Försäkringsuppgifter ska anges för varje uthyrningstillfälle vid tecknande av hyresavtal.

Denna överenskommelse har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Herrljunga kommun 2018-01-10

Kjell Olofsson
Ordförande
Herrljunga Folkpark

Niels Bredberg
Kommundirektör

Folkparken Årsberättelse 2015.

Styrelsen har bestått av: Kjell Olofsson ordf. Dan Strand kassör. Tobias Willander sekr. Eddy Persson, Mevlida Huskanovik, Anders Stålberg, Gun-Britt Flogberg, Monica Jacobsen Jan Olsson. Suppleanter: Pauli Asunmaa, Lars-Erik Fritioff, Ulrika Johansson, Majken Strand, Birgitta Danielsson, Gunilla Flogberg.

Styrelsen har haft 13 möten under året.

Som vanligt har vi haft 10 st Loppisar under året. Det har märkts en minskning av knallar och besökare i juni juli och augusti. Detta har sin förklaring i att Alingsås kommun upplåter gatumark för gratisloppis under samma tid. Ordf. har fört en dialog med arrangören men det blir ingen ändring 2016. Loppisen ger fortfarande ett bra ekonomiskt överskott.

Till det mer positiva under året var samarbetet med barnbiblioteket vid våra barnarrangemang som var 3 st. varav 1 dubbelföreställning. Det innebar att vi hade rekordantalet 240 st besökare vid som mest.

Horsbyskolan hade även i år sin avslutning i Parken.

Kullings MS hade som vanligt förlagt centrat för Kullingstrofen hos oss.

Valborgsdansen med Kindbers och disco tappade besökare mest beroende på minusgrader i luften.

Under året har Parken varit uthyrd vid ett 15-tal tillfällen, bl a Bowlingklubben Veteranernas årsmöte och kommunen som anordnade Hälsans Dag.

Mogendanserna varannan söndag från oktober tom maj har gett ett positivt resultat både ekonomiskt och många nöjda dansare.

Bland årets evenemang märks: Sol, vind och vatten med Marie Arthuren, Johnny and the Rockers samt Pubrock med Ozborn och Vingård.

Årets resultat före avskrivningar visar ett överskott på drygt 204 000 kr vilket är glädjande och ger hopp för framtiden.

Parkstyrelsen tackar alla som lagt ner tid och engagemang för att hålla vår prk levande.

Herljunga 2016 03 08.

Kjell Olofsson

Folkparken årsberättelse 2016.

Styrelsen har bestått av: Kjell Olofsson ordf. Dan strand kassör. Tobias Willander sekr. Eddy Persson, Gun-Britt Flogberg, Mevlida Huskanovic Jan Olsson Anders Stålberg Monica Jacobsen. Suppleanter: Pauli Asunmaa Lars-Erik Fritioff Birgitta Danielsson Mats Elofsson Carina Fredriksen Magnus Fredriksen.

Styrelsen har haft 13 möten under året.

Vi har som vanligt haft 10 st Loppisar under året. Alingsås kommun har anordnat gratisloppis juni juli augusti varför vi haft något färre besökare denna period. 2017 kommer denna loppis att drivas av en privatperson som kommer att ta ut en avgift av knallarna vilket skapar konkurrens på lika villkor. Vår loppis är fortfarande populär och besöksantalet ligger på 5-600 personer per gång vilket ger ett bra ekonomiskt resultat.

Den andra grundstenen i verksamheten är mogendanserna varannan söndag från oktober till maj vid 16 tillfällen. Vi har fått positiv respons från många nöjda dansare och besökssnittet under året var drygt 300.

I augusti hade vi en föreställning för barn ihop med kommunen om dinosaurier och i november hade vi föreställningen i Mumindalen ihop med Sparbanken.

Blant övriga arrangemang kan nämnas Drängarna som drog 350 besökare i februari. Det var hög stämning och bra försäljning.

Nytt för året var att vi tillsammans med Dragspelsklubben ordnade en dragspelsstämma i början av juli. Det slog väl ut det återkommer i år.

Horsbyskolan hade även i år sin avslutning i Parken och fortsätter så även i år.

En god inkomstkälla är uthyrningen av lokalerna som skett vid 20 tillfällen och gett en intäkt på ca 46 tkr. Bland hyresgästerna kan nämnas kommunen Företagarna Kulling MS och Bowlingveteranerna.

En oförutsedd kostnad vid omläggning av papptaket på uteserveringen påverkar resultatet negativt. Arbetet var offererat till 132 tkr. Vid genomförandet visade det sig att en del av takkonstruktionen måste bytas och slutnotan hamnade på ca 350 tkr. Viket gör att resultatet före avskrivningar slutar på minus 107 tkr.

I all publik verksamhet lever man på sitt goda namn och rykte. Den som blir väl bemött och nöjd vid besöket hos oss kommer gärna tillbaka och tar gärna med sig sin kompis. Det känns som vi lyckats med det och ett tack till alla som lägger ner tid och kraft för allas vår park.

Herrljunga 20170307

Styrelsen